¶ROBRTI, VVHITINTONI alma inv niuersitate Oxoniẽsi laureati, de octo partibus orationis, æditio.

¶Authoris distichon.

Grammaticæ fautrix reliquas dat adire sorores
Pegasidum pulses hac sine sero fores.

¶Facundissimi Remacli Florenatis Hexastichon.

¶ Grammatices quisqs magnam aspernaris auenam
Nec cupis e tanto gramine principiũ
Legeiti dẽ parili reliq̃s postpõe sorores
Quas tibi Mnemosynes sãcta ꝓpago dedit
Prima ttahit partus primordia diua loquendi.
Ad socias huius ianua prima patet.

✠
✠✠✠
✠

EX DONO Bibl. Bodl. DONO

ROBERTI WHITINTONI

¶De octo partibus orationis.

GRAMMATICA EST CONGRVE LOQVENDI SCIENTIA/ Recteq; scribere docens/ dictione/ authoritateq; constans

¶ Grāmatica dē a grāma grece/ quod latine dr litera Cane dicas et icos scientia q; ica adiectio sine prestio est in grāmatica/ vt icus in heroicus gallicus. ec. ¶ Grāmatice partes sūt quatuor. scilicet Littera/ Syllaba/ Dictio/ et Oratio. Cuius sensus sic accipiēdus est q; prima pars grāmatice sit de lēa/ secūda de syllaba/ tertia de dictione/ quarta de oratione. Grāmatice partes.

¶ Litera ē minima pars vocis cōpositē et literis que scribi potest individua. Litera.

¶ Vox est repercussio aeris ad vocalem arteriam auribus accidens.

¶ Vox dicitur a boo/ as/ mutā b in u/ et ultima o in x dicta.

¶ Vox est duplex/ articulata et inarticulata. Vox.

¶ Vox articulata est que ab aliquo mentis sensu proficiscitur. vt Petrus gemitus.

¶ Vox inarticulata est que a nullo mentis sensu proficiscitur. vt tonitrus/ coax.

¶ Vox articulata est duplex/ scz literata/ et illiterata.

¶ Vox Articulata literata ē illa q̄ ab aliquo mētis sēsu pfecta scribi pōt/ vt Petrus.

Vox articulata illēata ē illa q̄ ab aliquo mētis sēsu profecta scribi nō pōt vt gemit⁹.

¶ Vox inarticulata similiter est duplex/ Literata et illiterata.

¶ Literata vox et inarticulata ē illa que a nullo mentis affectu pfecta scribi potest. vt coax/ cra.

¶ Illiterata vox et inarticulata est illa que a nullo mentis affectu profecta scribi nō potest/ vt tu multus/

¶ Litera dicitur a litura/ vel a legendo/ quasi legitera/ quia legendi iter prebet

¶ Literis accidūt tria/ Nomen quo appellātur/ Figura qua depinguntur/ Potestas qua valent.

¶ Littere in hoc distant ab elementis q; elementa proprie sunt ipse literarum pronunciationes/ littere vero figure/ sed confundantur. Vocales.

¶ Littere sunt in alphabeto duo et viginti. scz. a.b.c.d.e.f.g.h.i.k.l.m.n.o.p.q.r.s.t. v.x.y.z. Ex his quinq; sūt vocales. a.e.i.o.u. Vocales ideo sūt dicte/ quia p se plenam faciunt vocē. y. vocalis greca ē. et in grecis/ non autem latinis scribitur dictionib⁹. vt Tytirus. Ceteras consonantes appellamus/ quasi cum vocalibus sonantes. Sūt aūt sedecim. b.c.d.f.g.k.l.m.n.p.q.r.s.t.x.z. h non est litera/ sed aspirationis nota. Consonantes

¶ Consonantes dividuntur in mutas et seminocales. Mute.

¶ Mute sunt nouem. b.c.d.f.g.k.p.q.t.

Mute aūt ideo dicte/ quia respecta aliarum literarum parum sonant. Seminocales

Seminocales sunt septem. l.m.n.r.s.x.z. Liquide.

Ideo seminocales/ quia plenam vocem habent. Ex his duo sunt liquide. l. et r. aliq̄ etiam. m.n. et s. Quas ideo liquidas appellam⁹/ quia post mutas posite faciunt precedentē syllabā breuē esse communē/ vt pharetra et pharetra/ media lōga vel brēui. Dipthongus

¶ Dipthongus est conglutinatio duarū vocaliū vim suā seruantium in eadē syllaba. Dipthongi sūt quinq; ae. oe. au. eu. et ei. hec duo scribūtur et nō proferūtur. ae. oe. Au. eu. et. ei. scribūtur et pferūtur/ vt audio/ euge/ et hei. Virgi. Hei mihi q̄lis erat. Syllaba.

¶ Syllaba est vox materialis que sub vno accentu et vno spiritu indistanter profertur.

¶ Accidunt syllabe quatuor/ Tenor/ Spiritus/ Tempus/ et Numerus literarum.

¶ Tenor es. i. accentus sunt tres/ Acutus/ gravis/ et circumflexus.

¶ Spiritus duo sunt/ Asper vel lenis.

¶ Tempora sunt tria/ Brēue/ longum/ et commune.

¶ Numerus q; syllaba cōstare pōt ab vna ad sex lēas. vt a. ab. abs. stra. trās. stirps Dictio.

¶ Dictio est minima pars orationis constructe. i. in ordine posite/ pars autem quātū ad totum intellectum. Oratio.

¶ Oratio est ordinatio dictionum congruam perfectamq; sententiam demonstrans.

¶ Oratio est duplex/ scz Grammatica que constat ex nomine et verbo/ Rhetorica que constat ex sex partibus/ hoc est exordio/ narratione/ diuisione/ confirmatione/ confutatione/ et conclusione.

¶De nominibus.

PARSORATIONIS EST VOX INDICTIS mētis cōceptum. ¶ Partes ozationis sunt octo. Nomen. Pronomē. Verbum. Participiū. Aduerbium. Cōiunctio. Prepositio. & Interiectio. Ex his octo partibus quatuoz declinantur. scilicet/ Nomen/Pronomen/ et Participiū cum casu/Verbum per tempora/et modos/Reliqne sunt indeclinabiles. ¶ NOMEN est pars ozationis cū casu corpus/aut rem propie /communiterue significans.

Nomen. ¶ Nomen dē a nosatino/q p hoc solum vnuscuiusq; qlitatē.

¶ Nominū alia sunt Substantiua/alia sūt Adiectiua/alia vero Relatiua. Substantiuum est quod in ozatione per se subsistere potest/et huic vel duobus articulis ad

Substantiuū summum inflectitur. vt hic magister/hic et hec sacerdos.

¶ Substantiuū est duplex. Proprium et Appellatiuū. Proprium est quod rem singularem et non communem significat. vt Petrus/Roma/Tyberis.

Proprium. ¶ Proprii nomē est quadruplex. Prenomē/nomen/cognomē/et agnomē. Prenomē est quo vsi sūt Romani et Sabini reuerētie vel amicitie cā vt Quintus. Aulus. Titus.

¶ Nomen proprium est quod primo alicui rei inditur. vt Andreas.

Cognomen est cognationis nomen. vt Scipio.

Agnomen est quod alicui ob euentu imponitur. vt Romanus/Affricanus.

Nomen proprium natura sua propie caret plurali numero. vt patet in hoc versu.

Propria deficiunt plurali significanter

¶ Quatuoz tamen modis propria nomina pluraliter declinari possūt. Primo modo causa euentus/vt quādo eueniūt plures eodē nomine appellati. vt duo fuerūt Plinij maioz et minoz. Secundo partitionis gratia vt Galliarū altera est superioz/altera citerioz. Tertio authoum vsu Martialis cum scripsit/sūt Mecenates/ sūt Flacci/ sūtq; Marones. Quarto opinionis causa. vt in illo Vergiliano. Quid rātū Oceano properant se tingere soles. Opinionem vulgi imitatus est qui quotidie nouum solem oriri opinabantur.

Propria plurali quandocq; petunt variari
Euentus causa vel cum partitio detur
Vsus & authorum vel opinio cum varietur

Appellatiuū. ¶ Appellatiuum est cuius significatio naturaliter cōmune est multoz̄um. vt homo/ leo/arboz. Appellatiuum est multiplex. Corporale qō corpus significat/vt homo/ lapis. Incorporale quod non significat corpus/vt anima/virtus.

Corporale.

Ononymum ¶ Ononymum id est equiuocum quod nō significatione/sed voce cōuenit/vt canis/ cancer.

Synonymum Synonymum est quod non voce sed significatione conuenit/vt ensis/mucro/gladius.

Ad aliquid dictum. ¶ Ad aliquid dictū ē cuius significatū ad aliud depēdet/vt dns seruus/pater filius.

¶ Nomen quasi ad aliquid dictū partē significat dependentiū/sed comodo positus illud ad quod dependet/vt nox/dies. dexter/similiter.

Gentile. Gentile est quod gentem significat/vt Grecus/Italus.

Patrium. Patrium est quod a patria sumitur/vt Romanus a Roma.

Interroga. Interrogatiuum ē quod cum interrogatione profertur/vt quis est ille rex gloriē?

Infiniti. Infinitiuum est quod incertum significat/vt quisquis/quicunq;.

Collectiuum. Collectiuum est quod in singulari multitudinem significat/vt populus.

Diuidum. Diuiduum seu distributiuū est quod a duobus vel pluribus ad singulos relationem habet/vt uterq;/alter/alteruter/quisquis/omnis/singuli.

Partitiuū. Partitiuum nomen est quod partitionem significat. vt quidam/ullus/aliquis

Generale. Generale est quod in diuersas species diuidi potest/vt animal/arboz.

Speciale. Speciale est quod altera pars diuisionis a genere est/vt equus/laurus/pirus.

Factitium. Factitium est quod a sonoz̄um proprietate factum est/vt turtur/grus/tintinabulū.

Absolutum est quod per se intelligi potest vt deus/ratio.
Temporale est quod tempus significat. vt mensis/annus.
Locale est quod locum vel spatium significat. vt longinquus/propinquus.
Græculum est quod totum est grece declinationis. vt pan panos/calypso calypsus.
Latinum est quod totum in latinam regulam conuersum est. vt pollux pollucis.
Norhum quod greca latinaq; vox est vt Achilles.
Numerale est quod numerum significat. vt vnus/duo.
Numerale est quintuplex. Cardinale/ordinale/ distributiuum/ponderale/ et multiplicatiuum.

Absolutum.
Temporale.
Locale.
Græculum.
Latinum.
Norhum.
Numerale.

¶ Nomen Numerale cardinale est quod solū numerū significat. vt vnus/ duo/tres/ decem octodecim/ duo de viginti/decem et octo/nouendecim/vndeuiginti / vel decē et nouem/viginti/centū/mille/duo milia/tria milia/et referuntur pro quot. vt habeo decem talenta quot tu. Numerale Ordinale est quod preter numerū significat etiam ordinē. vt primus/secūs/tertius/vigesimus vel vicesimus/sine tricesimus/centesimus/ millesimus/et similia/et referūtur per quotus. vt tu primus in classe meus. quotus tu in tua. ¶ Numerale Distributiuum est quod preter numerum significat etiā participationem seu diuisionem/vt singuli/bini/terni/quaterni / quini/viceni/centeni/ millēni. Et referuntur per quoteni. vt per vbem terni insistimus/quoteni nos.

Cardinale.
Ordinale.
Distributiuum.

¶ Illa nomina Distributiua (vt vult Priscianus) solum pluraliter declinantur. vt in plurali nominatiuo singuli/e/a/quoteni/e/a.
¶ Ponitur interdum bina pro duo/terna pro tria. &c. quotiēscūq; substātiua quibus iunguntur/declinantur tantū in plurali/vt binas/ternas/denas literas. nam duas tres/decem/non licet dicere. Poete tamen cum aliis substantiuis vsurpant. Virgil. Bina manu lato crispans hastilia ferro. Excipitur secundum Vallam pondo. nam habemus dicere duo pondo/et milia pondo argenti.

n

n

¶ Numerale Ponderale est quod preter numerū significat etiā quātitatē pōderis vt mensure/vt simplus/duplus/quadruplus/vigecuplus/centuplus/millecuplus. Et referūtur p quotupli9. vt Egypt9 reddit triticū cētuplū/ quotuplū nō reddit Italia

Ponderale.

¶ Numerale Multiplicatiuū siue Diuisiuū forme ē quod p̄ter numerū multiplicationē formā significat. vt simplex/duplex/triplex/quadruplex / nonuplex/decuplex/ vigecuplex/cētuplex/millecuplex. Et referūtur p quotuplex. vt habeo bestē triplicē quotuplicē tu non habes. ¶ Hec nomia Diuisiue formē ponūtur aliqñ p primitiuis & propter qñ iūguntur nōibus plurali carentibus. vt triplex fuimus Troes egreditur.

Multiplicatiuum.

¶ Ea nomia dicūtur Numeralia quibus vtimur in numerando. vt vnus/duo / tres/ singuli/bini/terni. Et numeralia aduerbia. vt semel/bis/ter/quater/etc̄ alia hmōi/ in quibus notandū ē q̄ in cōpositis citra viginti si copula intercesserit/maior nūer9 semper precedet. vt decē/et septē/decē et octo. Si autē nulla intercedat copula / minor numerus semper precedet. vt septendecim/octodecim. Supra viginti autē vsq; ad centum. vt maximus est quisq; numerus ita in primo loco ponetur. vt viginti vnus/ viginti duo/viginti tres. Sed si copula precedat is numerus preponetur qui minor est. vt vnus et viginti/duo et viginti. &c. vt Cicero Plato vno et octogesimo ano scribens est mortuus. Item Leontinus Gorgias centū et septem cōpleuit annos. Ex quibus Ciceronis verbis manifeste colligitur ante centū preponi numeū minorē/ post centū vero postponi. Eodem modo loquimur/supra viginti milia vsq; ad centum milia. Vt milites nostri sex et viginti milia erant/vel milites nostri erant viginti sex milia/vel milites nostri erant vicies sexies mille. vel militū nobis erant viginti sex milia. Etenim hec nomia dū copule carent cōpolita videtur. vt vndecim/ duodecim/septendecim/viginti vnus/viginti duo/et similia quēadmodū illa/vndeviginti/quasi vno dempto de viginti /et significat decem et nouem.

Diligēt nota.

¶ Sunt preterea Numeralia/vnarius/binarius/ternarius/vicenarius/ et similia que denotāt nō multiplicationē sui. Sed numerū aliarum rerū que nō nominātur. vt lapis centenarius/non q̄ centuplus sit/sed centum librarū/homo centenarius/ non q̄ sit centū ceminus/sed quia habet centum annos.

Iuarius.

¶ Alia sunt que significant numerum annorū/vt biennis/ triennis/quadriennis/ quinquennis/sexennis/septēnis/octennis/nouennis/decennis. Et vt quidā volūt adduntur/his vndecennis/et duodecennis.

Iuennis.

¶ Reliqua pro quotiesdā iudicio non sunt in vsu / et referūtur per quotennis / vt sum decennis / quotēnis tm. A predictis fiunt substantiua / biennīū / triennīū / quadriēnīū / quinquennīū / sexennīū / septennīū / octennīū / nouennīū / decennīū. Similiter dicimus bimus / trimus / quadrimus / Item annīculus / bimulus / trimulus / quadrimulus.

Adiectiuum.

Quemadmodum dicendum est de nominibus / ita dicendū est de aduerbijs. vt semel / bis / ter / quater / quinquies / sexies. &c. bigesies / trigesies / quadrigesies / quinquagesies / sexagesies / septuagesies / octuagesies / nonagesies / pro quotus dicimus / bicies / tricies / quadragies / quinquagies / sexagies / septuagies / octuagies / nonagies / centies / ducenties / millies / et referuntur pro quoties / Vt ter legi Vergilium / quoties tu.

Adiectiuorū.

¶ Adiectiuum est quod per se subsistere non potest / nisi positū in neutro genere substantiuato / et p tres voces seu articulos variat / vt bonus / a / um. hic / hec / et hoc felix.

¶ Adiectiuorū tres sūt species / Alia sunt pura declinatiōe / Cōstructiōe / et Significatione / vt albus / alba / album. hic hec hoc felix.

¶ Alia sunt Adiectiua significatione / ac substantiua declinatione et constructione / vt vt patet in his versibus.

Degener et pauper diues sospes locuples pos
Impos habes compos teres inquies atq; superstes
Vber dis ales iungas iis a pede nata

¶ Alia sunt Adiectiua Declinatione / et substantiua significatione et constructione / vt Partitiua / distributiua / interrogatiua / et infinita partitiue posita / q̄ aliter supta semper adherent substantiuis / vt quis homo / quis hominū / quidā ciuis / quidā ciuīū.

¶ Item Adiectiuorū quedam sunt Qualitatiua / quedam Quantitatiua.

Qualitatiuū est quod qualitatem significat / vt bonus / malus.

Quantitatiuū est quod quantitatem significat / vt magnus / longus.

¶ Adiectiuorū que significāt quātitatē alia significāt quātitatē cōmunā vt magnus &c. alia discretā. Et hys que significant quantitatem discretā / alia significāt quātitatē discretā / absolutā vt duo / duo / tres / bini / bienne. &c. Alia significāt quātitatē discretam ordinalē. vt primus / secūdus. &c. Alia significāt quantitatem discretam distributiuā vel dispartitiuā. vt bini / terni. Alia significant quātitatem discretam multiplicatam forme / vt simplex / duplex. &c.

¶ Relatiuum est quod rem antedictam iterum refert.

Relatiuum est duplex / Substantie et Accidentis.

Relatiuum substantie est quod antecedens substantiuū refert.

Sunt autē relatiua substantie tredecim / vt patet in his versibus.

Relatiuum.

Qui, que, quod, suus, ipse, sui, sic alter, is, idem
Ille alius reliquus simul ambo cætera vter q̄

¶ Relatiuū substantie est duplex Identitatis / et Diuersitatis.

Relatiuum substantie Identitatis est illud / quod idem cum suo refert antecedente.

Sunt autē Relatiua substantie Identitatis nouem / qui / que / quod / is / suus / ipse / sui / ille / idem / ambo / et vterq;.

¶ Relatiuum substantie Identitatis est duplex / Reciprocum / et non Reciprocum.

Reciprocum Relatiuū est quod in se sui significationē reflectit. vt Cato defendit se.

Sunt autem Relatiua reciproca duo / sui / et suus.

Non Reciprocū relatiuum est quod in se sui significationem non reflectit. vt Cato defendit illum.

Sunt autem reciproca relatiua septem / qui / que / quod / is / ipse / ille / idē / ambo / vterq;.

Relatiuū substantie diuersitatis est illud quod diuersa a suo refert antecedente / vt doctorum alius legit / alius scribit.

¶ Sunt autē Relatiua substantie diuersitatis quatuor / alius / alter / reliquus. &c.

Relatiuum accidentis est illud quod antecedens adiectiuum refert / vt ego sum albus / qualis es tu. Sunt autem relatiua accidentis decem / vt patet in his versibus.

¶ De nominibus.

Quot qualis quantus qnotuplex quotus atq; quoteni Et quotuplus cuius cuias hisiunge quotennis

¶ Qualis est relatiuum accidentis qualitatiuum quia qualitatem significat/ cui respondent nomina adiectiua eandem qualitatem significantia/ vt iustus qualis celat. Ad hanc speciem reducitur cuiusmodi. — Qualis.

Quantus est relatiuum Quantitatiuū/ quia quantitatem significat/ cui respondent nomina adiectiua eandem quantitatem significantia/ vt sum longus quantus tu. — Quantus.

Quot est relatiuum Numerale absolutum/ quia quantitatem discretam numeralem absolutam significat / cui respondent nomina numeralia cardinalia/ vt natus sum annos sedecim quot tu. — Quot.

Quotus est relatiuum ordinale/ quia quantitatem discretam ordinalem significat/ cui respondent nomina ordinalia/ vt primus sum in classe mea quotus tu in tua. — Quotus.

Quoteni est relatiuū Diuisum siue dispartitiuū/ quia quantitatē in partes numeros diuisam significat/ cui respondent nomina diuisiua siue dispartitiua/ vt sum⁹ bini/ quoteni vos. — Quoteni.

Quotennis est relatiuum Annale/ quia quantitatem discretam annorum significat/ cui respondēt nomina numeralia vel ex numeralibus et ānō cōposita/ vt sū decennis vel decem annorum quotennis tu. — Quotennis.

Quotuplus est relatiuum Ponderale/ quia quantitatem discretam pōderis vel mēsure significat/ cui respondent nomina ponderalia/ vt Egyptus reddit triticum centuplum quotuplum non reddit Italia. — Quotuplus.

Quotuplex est relatiuum Diuisum seu multiplicatiuum forme/ quia diuisionem seu multiplicationē forme significat/ cui respondēt nomina multiplicitatē significantia. vt habeo duplicem bestem quot uplicem tu non habes. — Quotuplex.

Cuius est relatiuum Possessiuum/ quia possessorem signific at/ cui respōdent nomina vel pronomina possessiua/ vel grūs prop̄riorū Ꝑuis substātiuorum/ vt hic equus est patruus/ vel patris cuium est frenum. — Cuius.

Cuias est relatiuum Patrium seu gentile/ quia gentem siue patriam significat/ cui respondent nomina gentis seu patrie/ vt sum Anglicus/ cuias es tu. — Cuias.

¶ Relatiua que incipiunt a c/ vel a q/ tribus modis ponuntur/ Relatiue/ vt ego sum talis qualis es tu. Noui cuiusmodi homo es/ tam magnus quantus es tu. Romanꝰ cuias es tu/ Interrogatiue/ qualis es tu? quantus es tu? quotum annum agis? quot nūmos habes. Infinite/ vt nescio quātus sis/ cuias sis/ aut cuia filia sit hec puella. — Relatiua et cunctꝰ.

¶ Relatiua que incipiunt a t/ tribus modis accipiuntur/ Relatiua copula mediante/ Vt ego sum magnus et tātus est Plato. Habeo multos discipulos et tot habet. Socrates. Redditiue hoc est loco antecedentis / vt ego sum talis et tantus/ qualis et quantus est iste. Infinite/ quando sequitur coniunctio q/ vel vt/ Vt ego sum talis et tantus vt non egeam opera tua. Ego cupio talis esse vt videar felix. Hoc etiam mō sumuntur istiusmodi/ eiusmodi/ illiusmodi.

¶ Reperiuntur alia relatiua Geminata/ vel assumētia sibi cunctꝰ/ vt quotquot quotcunctꝰ/ qualisqualis/ qualiscunctꝰ/ quantusquātus/ quantuscunctꝰ/ cuiascuias/ cuiascūctꝰ Quis etiam geminatur/ vt quisq̄s/ et qui/ assumit sibi cunctꝰ/ vt quicunctꝰ / que ꝓpie posita habent ipsius relatiui simul cum antecedente distributiuo/ vt quisq̄s vel quicunctꝰ legit/ discit. i. oīs qui legit discit. Ponuntur etiam aliquando ꝓ ipso relatiuo tantū/ vt deus omnia quecunctꝰ voluit fecit/ ꝓ quę voluit. Et ꝓ distributiuo tātū vt ego diligo quēcūctꝰ hominē. i. omnem hominem. Ponuntur etiam infinite. Virgi. Quicquid erit superanda fel ix fortuna ferenda est.

¶ Dictiones Geminate eque significant/ acsi assumerent sibi cunctꝰ/ vt quisq̄s. i. quicunctꝰ/ ubiubi. i. ubicunctꝰ/ utut. i. utcunctꝰ.

Itidem quedam aduerbia aliquādo sumuntur relatiue/ interrogatiue/ et infinite/ vt ubi/ unde/ quo/ qua/ quū/ q̄n/ quousq̄/ quousq̄ctꝰ/ de q̄bus exempla sūt facillima inuentu. Preterea ulterioꝝ antecedētia nōnūq̄ sumūtur relatiue/ vt fui ap̄ vos et ibi fuerūt de eorū numero mihi ōnes. Sic etiā fit de reliq̄s. ¶ Nomini accidunt sex species/ genus/ numerus/ figura/ persona/ et cas⁹. Spēs ē qua cognoscitur ꝓmatiuū a derivativo.

Species.

¶ Species est duplex ꝓmatiua/et Deriuatiua.
ꝓmatiua species est cum dictio a nullo alio derivatur/vt Roma/mons.
Derivatiua est cum dictio ab alio derivatur/vt Romanus/montanus.
Vbi notandum est vt quotiens res verbi precedit rem nois/nomẽ derivatur a verbo vt a scribo scriba. Vbi aũt e diuerso fit/verbũ descendit a noie/vt ab armis/mo/as

Derivatinorum species

¶ Derivatiozum species sunt decem scz/Patronymicum/Possessiuũ/Cõparatiuũ/Superlatiuũ/Diminutiuũ/Verbale/Participiale/ Aduerbiale / ꝓtronymicum/et Denominatiuum.

ꝓtronymi.

¶ Patronymicum est quod significanter a patrũ derivatur nois secũdũ grecã formã et sigt eũ grõ ozinatiui filiũ vel nepotẽ/filiam vt nepotem. vt Eacides filius vt nepos Eaci. Sed multa ab alijs formãtur abusiue tñ vt infra dicet

Possessiuum.

ꝓssessiuum est quod cum grõ principali significat aliquid ex his que possidentur/ vt regia domus. i. domus regis.

Cõparatiuũ.

Comparatiuum est quod cum intellectu positiui / vel cum aliquo participe sensus magis aduerbium significat/vt fortioz. i. magis fortis.

Superlatiuũ

Superlatiuũ est quod ad plures sui generis cõparatũ supponitur oĩbus vel per se prolatum intellectum habet positiui cum valde/aduerbio.

Diminuti.

Diminutiuũ est quod diminutionẽ seu ꝓmatiui absolute demõstrat vt rex regul⁹.

Verbale.

Verbale est quod a verbo derivatur/vt ab exulo exul.

ꝓticipiale.

ꝓticipiale est quod a participio nascitur/vt a lectus lecti/lectio.

Aduerbiale.

Aduerbiale ẽ quod ab aduerbio derivatur/vt cras crastinus.

ꝓtonymum

ꝓtonymum est quod ab alio quodã trahitur et nihil de mozatis supza significat

Denoiatiuũ.

vt ab equus eques.
Denominatiuum est quod a ꝓmatiui voce non ab aliqua speciali significatione sit appellatur. Ita oĩs dictio casualis a q̃cũq; dictiõe derivetur potest dici denoiatiuũ.

Genus

Genus est vel videtur esse discretio sexus.
¶ Genera noĩm sunt septem/scz masculinum/femininũ/neutrũ/commune duozum/commune trium/dubium/et epicenum.
Masculinum est cui ꝓponitur articulare hic/vt hic Cesar.
Femininum est cui ꝓponitur articulare hec/vt hec Insula.
Neutrum est cui ꝓponitur articulare hoc/vt hoc animal.
Commune trium generum est cui ꝓponuntur articularia copulata hic et hec et hoc, vt hic et hec et hoc felix.
Dubium ẽ incertum genus est cui sub distinctione ꝓponuntur articularia hic vel hec/ vt hic vel hec dies.
ꝓmiscuum vel epicenum genus est quod sub vna voce et vno articulo cõprehẽdit animata diuersi sexus. vt hic passer/hec aquila.

Numerus.

¶ Numerus est accidens dictionis quo fit discretio quantitatis.
¶ Numerus est duplex/scz Singularis et Pluralis.
Singularis numerus est quantitas qua dictio vnitatem significat.
Pluralis numerus est quantitas qua dictio multitudinem significat/vt homines.

Figura.

¶ Figura est dictionum simplicium cõpositarum vel decompositarum discrimen.
¶ Figura est triplex Simplex Compolita et Decompolita.

Compolita.

Simplex figura est quando dictio cum alio non componitur/vt animus.
Cõpolita est cum dictio a duobus vel pluribus fiat/vt magnanimus/ inexpugnabilis.
Decõpolita figura ẽ cum dictio a compolita dictione derivetur/ vt magnanimitas.
¶ Nois et reliqe partes ozationis cõponũtur quatuoz modis. ꝓmo modo ex duobus integris/vt suburbanus. Secõ mõ ex duobus corruptis/vt efficax/municeps. Tertio modo ex integro et corrupto/vt ineptus/inutilis. Quarto modo ex corrupto et integro/vt nugigerulus. Aliquãdo ex compluribus / vt inexpugnabilis / imperterritus. ¶ In compolitis ex duobus rectis ambo nominatiui declinantur / vt hec respublica/huius reipublice. Alteruter aũt viginti vnus/viginti duo/viginti tres/ et pro opinione quoruãdã etiã Leopardus secundũ postremũ rectũ variãtur. vt alteruter tra/trũ alterutrius/alterutri viginti vn9/a/um/viginti vnius. ꝛc. In vsurpatione huius nois viginti vnus si substãtiuũ precedat/tũc debet pluraliter sumi. vt habeo denarios viginti vnum. Sin postponatur debet singulariter sumi/ vt habeo viginti

bñ denarium. Boetius in Arithmetica. Si septies tres addantur in viginti bnām numerū cadunt/non enim dixit in viginti bnū numeros. Iridem viginti bnus caret plurali numero/nisi quando singitur substantiuo carenti singulari. No.

¶In Compositis ex recto et obliquo rectus tantummodo variatur. vt hic tribunus militum/huius tribuni militum.

¶In Cōpositis ex duob9 obliquis ambo oblīq penit9 indeclinabiles sūt vt hutulinōi.

¶Persona est accidens quod de agentis qualitate loquitur Persona.

¶Persona est triplex prima/secunda/et tertia.

Prima plona est q̄ de se loqtur/et duob9 pnomib9 accidit/ego ⁊ nos cū suis obliqs

Secunda persona est illa ad quā dirigitur sermo/et duob9 pnoib⁹ accidit/tu ⁊ vos cum suis obliquis/et vocatiuis casibus.

Tertia persona est de qua fit sermo/et accidit omnibus casualibus/preter ego nos/ tu et vos cum suis obliquis et vocatiuis casibus.

¶Casus est variatio nominis vel aliarum dictionum per mutationē vltime syllabe. Casus dē a cadendo q̄ quasi a recto cadere videatur. Vnde rectus abusiue dē casus q̄ cadens a sua terminatione in alias/facit obliquos casus.

¶Casus nūm sunt sex. Nominatiuus qui et rectus dē. genitiuus qui et patrius siue possessiuus. datiuus qui et acquisitiuus. accusatiuus qui et causatiuus. vocatiuus qui et salutatorius. ablatiuus qui et sextus dicitur. Casus.

¶Nominatiuus siue rectus est qui rem nominat/verbum plurimum precedēs. Genitiuus siue possessiuus est qui ceterorū casuum est generator/et possessionē demōstrat necnon et per eū possessiua et patronymica resoluuntur.

¶Datiuus est qui aliquid dari vel acquiri significat.

¶Accusatiuus est cui aliquid causari et in causa esse ostendit.

¶Vocatiuus est qui vocationē vel salutationem significat.

¶Ablatiuus est qui aliquid auferri demōstrat/hic quoq latin⁹ dē quia lingue latine proprius est.

Quanq̄ casus ab aliis significationibus noīa sumere possint/a notioribus tamen ⁊ frequentioribus sumpserint nomina sua(teste Prisciano)

¶Forma casualis est sextuplex. Monen Monaptotum / diptotum / triptotum/tetraptotum/pentaptotum/et hexaptotum. Forma casualis.

Monoptotum est quod vnam vocem habet per oēs casus siue singulares / siue plurales / siue vtriusq̄ numeri/vt sinapi/gūmi / cepe/pondo/cete/pedum et literarum nomina atq̄ nūmorum nomina a quatuor vsq̄ ad centum.

¶Diptotū est quod duos varios casus in declinatiōe habet/vt foris foxte/tabi tabo.

Triptotum est quod tres/vt templum/templi/tēplo.

Tetraptotum quod quatuor/vt gener/ri/ro/rum.

Pentaptotum est quod quinq̄/vt dominus/ni/no/num/ne.

Hexaptotum est quod sex vt totus/totius/ti/tum/te/to.

PRONOMEN est pars orationis declinabilis/que pro nōie posita personā recipit. Pronomē dicitur a pro et nomine quia p eo ponitur in oratione.

¶Quindecim sunt pronomina. Ego / tu/sui/ille/ipse/iste/hic/et is/ meus/tuus/suus/noster/vester/nostras/et vestras. Ex his quatuor tantum habent vocatiuos casus/tu/meus/noster/et nostras.

Species.

Deficiunt quinto casu pronomina cuncta
Tu meus et noster cum nostras excipiuntur

Pronomini accidunt sex Species/genus/numerus/figura/persona/et casus.

¶Species est qua cognoscitur primitiuum a derivatiuo.

¶Species pronominum est duplex/Primitiua et derivatiua.

¶Primitiua pronomina sunt octo. Ego/tu/sui/ille/ipse/iste/hic/et is.

¶Primitiuor spēs sūt tres/Demōstratiua/relatiua/mō demōstratiua/mō relatiua. Ego ⁊ tu/sūt sp demōstratiua/sui sp relatiuū. Alia sūt mō demōstratiua mō relatiua.

¶Derivatiua seu possessiua pronomina sunt septem/Meus/tuus/suus/noster/vē/ nostras ⁊ vestras/Et sūt omnia demonstratiua pter suus quod est sp relatiuum.

¶ De pronominibus.

Genus.

¶ Gña pronominũ sũt quinq. ℳasculinũ/ femininũ/neutrũ/cõe duoꝝ/ cõe trium.
ℳasculinum est quod rem masculini gñis refert vel demonstrat. vt hic.
Femineum est quod rem feminini gñis refert vel demonstrat. vt hec.
Neutrum est quod rem neutrius generis refert vel demonstrat. vt hoc.
Cõe duoꝝ est qđ cõis generis duoꝝ refert vel demonstrat. vt hic et hec nostras.
Cõmune trium est quod rem oĩs generis refert vel demonstrat. vt ego tu sui.

Figura.

¶ Pronomina demonstratiua eiusdem sunt generis cuius sũt res per ea demõstrate.

Persona.

¶ Figura pronominis est duplex/ Simplex vt is/compolita vt idem licet identidem componatur ab is et idem. Aliqñ est aduerbium et frequenter significat.

Casus.

¶ Persona pronominum est triplex. P[illegible] vt ego/secunda vt tu/tertia vt ille.

Declinatio.

Casus pronominum sunt ser vt in nomi[illegible]

¶ Declinationes pronominum sunt quatuor.

¶ Prima declinatio pronominum est cuius gtiꝰ et dtiꝰ singularis in i/desinũt/ licz gtiꝰ olim etiã in is terminabatur vt ntõ ego gtõ mei olim etiã mis dtõ mihi huius autem declinationis pronomina sunt tria. Ego/tu/sui. A gtõ mei derivatur meus/a um. A gtõ tui tuus a um. a gtõ sui/suus a um.

¶ Secõa declinatio pronominum est cuius genitiuus singularis desinit in us vt huius et dtiꝰ in i/vel in e/huius declinationis sũt quinq pronomia. Ille ipse iste hic et is. Sũt quoq octo pronoia q̃ secundũ hãc declinationem variantur. Vnus totus solus vllus alter alius ullus et uter et ab eis cõpolita et vocatiuis carẽt ꝑter vnus totus solus.

Pone vocatiuos cum totus solus & vnus
Sed non in reliquis quorum genitiuus in ius

¶ Tertia declinatio pronominum est cuius gtiꝰ singularis desinit in i/in e/et in i/ dtiꝰ in o/in e/et in o. Huius aũt declinationis quinq sunt pronomina/ ℳeus tuus suus noster et vester.

¶ Quarta declinatio pronominum est cuius gtiꝰ singularis in atis et datiꝰ in ati. Huius autem declinationis duo sunt pronomina nostras et vestras. Et hoc modo. ℙerotto et ℙompono reflexibus variãtur. Ntõ hic et hec nostras et hoc nostrate gtõ huius nostratis. ꝛc. quo etiam modo variantur vestras et cuius/et ablatiꝰ in i/ solo

Compositoꝝ pronominum

finiunt q̃ antiquitus gtiꝰ singularis in is/et in e exit.

¶ Compositorum pronominũ tres sunt modi/ Primus cũ nominibus/ vt hymõi. Secõus cum pronominibus/ vt istic. Tertius cum aduerbijs vt eccum et ellum.

¶ Tria nãq pronomina componũtur per nominatiuos iste hic et is. Iste et hic simul componuntur vt istic et declinatur in omnibus casibus huius pronominis hic hec hoc in c terminantibus ꝑter datiuum singularem.

¶ Idem eadem idem componitur ab is ea id/et hoc aduerbio demum et sequitur primitiuũ. Sed neutrali bene rursus componitur in ntõ et accusatiuo tantũ vt idemdẽ quod aliquando aduerbium est frequenter significat.

ℳet.

ℳeme tete sese licet in accentu ostendantur esse compolita non est compolitio/ sed quedã vocis geminatio et recti et ablatiui voces sũt/ sese et ã pluralis numeri esse potest.

¶ Ceteres sunt quedã syllabe pronominibus adiecte met te pte ce. ℳet cum oĩbus casibus huiꝰ pnois ego tã singularibꝰ q̃ pluralibꝰ adiũgitur vt egomet memet. ꝛc. Adiungitur etiam omnibus obliquis tantũ casibus huius pronominis tu/vt tuimet tibimet temet non recto ꝓpter differentiam huius verbi timeo/es/ adiicitur met vt vult Prisicianus pronominũ sui/vt suimet / sibimet semet. hoc etiam pronomen ipse adiicitur non solum ꝓprijs nominibus sed etiam pronominibus ad discretionem faciendam quẽadmodum ꝓdicte syllabice adiectiones vt ℙlato ipse/vel ipse ℙlato. Ego ipse tu ipse ille ipse.

Te.

¶ Te enim ntõ tantum pronominis tu adiungitur/ vt tute. i. tuipse.

Pte.

¶ Tutemet etiam in ntõ solo et vocatiuo dicimus.

Ce.

¶ Pte quinq ablatiꝰ possessiuis adiungitur vt meapte tuapte suapte nostrapte vestrapte. Legimus enim suopte ponderea apud Ciceronem in natura deoꝝ. Veteres enim per omnia genera huiusmodi ablatiuis vsi sunt.

¶ Ce syllabam adiiciebant antiqui oĩbus casibus hic hec hoc noni aũt tantũmodo his obliquis qui in s desinunt. vt genitiuo huiusce/ dtõ huisce actõ hosce hasce ablatõ hisce

que vox inuenitur masculina in ntō singulari. Teren. in eu. Hilce arbitrātur fuā Thaidē esse. Rursus cōponebāt hisce cū ne/e/ni/uersō/vt hiccine/ heccine/hoccine/ sicut illaucine/istaccine/nam illucce/illusce/illuce/istucce/illucce/illucce/illucce/ istacce/veteres dicebant.

¶ Quis aliquas recipit adiectiones quas non recipit qui/vt patet in his versibus.

En ne alius num si deposcunt quis sibi subdi
Et qua volunt non que quoties reperitur vtrumq;
Post quis namq; piam non post qui pone putasq;
Dam vis cumq; libet non quis sed qui sibi subdet
Nec qua volunt sed quæ quoties reperitur v trumq;
Quando relatiuum quod cunq; legis geminatum
De mptis quid vel quis finem per cumq; resoluis
Quid quoniam fixum cum prole regit genitiuum
Quod similem casum quia mobile vult sibi iunctum

¶ Componitur quis cū li/vt si quis cum ne/vt nequis/cum alius/vt aliquis / cū en/ vt ecquis/n/un c/uerso/cum nū/vt nunquis/cū ds/et quisds et dcdo/actō quicquid/ ablō quoquo. Seruum cū declinat quisds geminatū in oibus casib⁹. vt ntō quisds/ grō cuiusnius/dtō cuicui. ꝛc. Alia vero declinantur vt cozū simplex qui quæ quod vt quid/nisi q in femínea a voce nti singularis et neutrali pluralis dicimus/siqua/necq ecqua/aliqua/nunqua/et hozū ablatiuus non terminatur in i. Et aliquæ voces plurales istarum ꝓpter malum sonum non sunt in vsu/vt quozūq;/qualsq;. Componitur quis cū li

¶ Adiunguntur etiam quis vt particule nam/vt quisnā/q; vt quisq;/ex quo fit vnusquisq; singulare tm. piam/vt quispiam:puta/vt quisputas/ĥ/vt quisq;. A qui etiā deducto/vt quidā/quibus/quilibet/quicunq; pronominum sequuntur. Aliquis/quidā/ quisq;uis quisq;ā tm̄ significāt. Id quidem sīgt certum/aliquis/dq; a dspā/incertū. Quisq;

¶ Omnis/quisq;/et vnusquisq; idem significant sed in vsu discrēt/quisq; tangitur superlatiuo/aut nomini ordinali/omnis vero et vnusquisq; positiuo aut comparatiuo. Nota q; quisq; caret grō plurali loco cuius grūs singularis sumitur/vt in hoc vulgari/ all the ryches mēnes goodes are taken away. Vtilissimi enim sūq; facultates sūt ablate. Optima cuiusq; virtus est laudanda.

Quis et quid nūq; ponūtur relatiue sed vel interrogatiue/vt quis es tu? quid agas? vel infinite/vt nescio quis sis aut quid agas.

¶ Quis vel qui aliq̄ ponūtur pro qualis. Teren. Quis tibi videor. i. qualis videor. Item pro quanto vt quo magis, i. quanto magis. Item pro quomodo aut propter quid. Teren. Qui istud. i. quā aut cur. Item pro vt. Teren. Fidem sibi me obseruauit qui sciret se non desertum vt darem.

¶ Qui/que/quod tribus modis ponitur. Primo modo relatiue/vt sum pius Æneas raptos qui ex hoste penates classe veho mecum. Secundo modo interrogatiue vt sed vos qui tandem quibus ant venistis ab oris. Tertio modo infinite / vt nescio quā rē agens/aut quem hominem diligas.

¶ Sui et suus semper reciproce ponuntur.

¶ Ipse/a/um/duobus modis ponitur. Primo modo relative in tertia persona/vt ego deum colo et ipse benefecit mihi. Secūdo modo demonstratiue quādo pro nomine demonstratiuus ponitur/vt ego ipse/tu ipse/ille ipse. Inuenitur etiam sine pronomine. Virgi. Ipse remitto et sit etiam per detestationem profertur. Virgilius. Ipse ratem cono subigit velisq; ministrat quali solus.

¶ Ille/a/ud/tribus modis ponitur. Primo modo relatiue / vt ego deum colo/et ille impio videre. Secundo mō demōstratiue/vt video ne illū. Tertio mō redditiue/vt ille qui legit didicit. Ille etiā figurate apponitur. Virgilius. Ille ego qui quondā gracili modulatus auena. Et cūq; ille Æneas q̄ vbi dextra Anchise alma Venus phrygijq;

Cōposites cum quis

Omnis. Quisq;

Vnusquisq;

Qui que quod tribus modis ponitur.

Ipse duobus modis.

Ille tribus modis.

gemit. Simo entis ad vndam/non tamen discretionem significat / vt ipse. sed potiꝰ relationem quādam. Ille quoq; nonnunq̄ per dignitatem quandam atq; eminentiā accipitur vt Ille Cato Censorinus. Ille magnus Alexander.

Alius tribus modis.

¶Alius/a/ud/tribus modis ponitur/Relative/vt video Petrū et alios homines/licet antecedens. i. Petrus differat ab aliis hominibus numero / specie tamen conuenit/ que est homo. Secundo Discretiue vt ego sum alius a te. i. ꝑ tu. Tertio modo Diuisiue/vt hominum alii boni alii mali.

Alter tribus modis.

¶Alter eiusdem modis ponitur / sed differunt nam alius de pluribus/ alter vero de duobus dicitur/sicut vter de duobus/et quis de pluribus interrogatiua sunt.

¶Ad Vter respōdendū est per noīa de duobus dicta/vt vterq;/alter/neuter/⁊ similia. Ad Quis respōdēdū ē ꝑ noīa de pluribꝰ dicta/vt ois/nullꝰ/nemo/aliꝰ/dlcq; ⁊ similia.

¶Hec pronoīa Ego/tu/sui/antiquitus duplicuter efferebant gtōs / vt ntr̄ō ego/gtō mei vel nis. Ntr̄ō tu/gtō tui vel tis/ Ntr̄ō suus/gtō sui vel sis. Vbi sciendum est q̄ isti genitiui/mei/tui/sui/primitiue sēper passiue sumūtur/quare cum actiue loquimur vtimur eoꝝ possessiuis meus/tuus/suus/loco nis/tis/sis/que iam antiquata sunt. vt potestas mea/et potestas mei/cura tua/et cura tui/copia sua/et copia sui.

Hic/Iste/Ille differūt i vsu.

¶Istōrū isti gti Nostri et vestri primitiui sēper passiue sumūtur/ nostrū ꝙ ⁊ vestrū. actiue similiter eoꝝ possessiua/noster et vester/vt habet curā nostri et curam vestri. non nostrū et vestrum. Nullꝰ dicim⁹ nemo nostrum et vestrum / nō nostri et vestri.

¶Hoc autē iter hec tria vl pnoīa siue aduerbia interest hic significat rem iuxta loquenti proximum iste vero siue istic rem aut locum proximum ei cū quo loquimur. ille vel illic locum aut rem remotam ab vtroq;.

Is et hic differunt.

¶Preterea is et hic inter se differunt/ nam is/spacio longiore accipitur/hic vero propinquiore/multis tamen in locis confunduntur/vt qui ꝑfert virtutē diuitiis hic sane prudēs ē/vl is sane prudēs ē. Item iste pro hic/et ille pro is aliquādo sumitur.

Quare inuentum ē pnomē

¶Inuentum est pronomen tribus de causis / Primo propter necessitudinē/q; nulla alia pars orationis supponitur verbis ꝓprie vl sc̄de plene ꝑter pnomē. Scdo propter demōstrationem/vt ille/ipse. Tertio ꝓpter discretionē/vt suū ipsiꝰ qui sequitur cōsiliū.

Genera verborum.

VERBVM est pars orationis declinabilis cum modo tpe plona sine casu agere vl pati/vl neutrū significās. ¶Verbū dr a verberatu accꝰ q; ꝓferēdo aer verberatur/licet enim hoc accidit oibꝰ partibus ōcionis tñ hoc pue in hac parte ꝓprie eius accipitur/q; hac frequētius vtimur in ōcione. Verbo accidūt octo. Genus/modus/tēpus/cōiugatio/figura/ species/numerus/et persona. Genus verbi est qualitas qua cognoscitur cuius sit generis. ¶Genera verborum principia sunt duo/Personale et Impersonale. Personale verbum est quod numerum habet et personam.

Actiuum.

¶Spā verboꝝ plonalium sunt quinq;. Actiuū/passiuum/neutrū/cōmune / deponēs/ Actiuum est quod in o desinens/facit ex se passiuum in or/vt amo amor poscit actiū rei rationalis vt plurimum post se regere Facio tamē cum compositis nisi a/in i/ vertāt/vt cōficio conficior passiua habēt terminata i io/vt facio/fio/calefacio/calefio/

Passiuum.

Excipiuntur preterea q̄dā defectiua/odi/noui/cepi/et memini/q̄ voce passiua carēt.

Neutrum.

Passiuum est quod in or/desinens ab actiuo formatur. vt amor ab amo.

Neutrum quadruplex.

Neutrum est quod in o desinens non potest facere passiuum in or/nec regere actiū post se rei rationalis/¶Quanq̄ sum es fui cum compositis et multa defectiua non desinant in o sunt verba neutra/licet improprie.

¶Verbum neutrum in o desinēs ē quadruplex Transitiuum/absolutum/neutropassiuum/et neutrum passiuum.

Neutrum transitiuum est quod in o desinens actionē significat/et actiū post se regit illius dictionis in quam transit actus verbi/vt aro terrā/prandeo piscē/ceno fercula multa. Huiusmodi quoq; neutra que actiū patientem post se flagitant habēt tertias

Neutrum absolutum.

passiuorum voces/vt aratur arantur/bibitur bibuntur.

Neutrum absolutum est quod actiū non regit/vt sto/ nisi figurate.

Neutro passiuum.

Neutro passiuum est quod in preterito et temporibus ab eo formatis vocem habet passiuam quamuis in presenti et temporibus sibi cohērentibus neutrorum seruans declinationem. Quinq; enim sunt vt patet in hoc versu.

Audeo cum soleo fio cum gaudeo fido — Neutrum. Passiuum.

¶Neutrum passiuū est quod in o desinens passiuā habet significationem/ vt caleo/ frigeo. Ita quinq; tamen vapulo/exulo/veneo/fio/et nubo/tam significationem ꝙ constructionem passiuorum habent/vt vapulo abs te vel tibi.
Cōmune verbū est qđ in or desinens non descendit a verbo in o desinente/et tam actionem ꝙ passionem significant/actiuorum et passiuorum pro significatione simplicem constructionem postulans/vt ego interpretor Persium/vel a me vt mihi interpretatur Persius. Et sunt pauca que numerantur in his versibus. — Commune.

Largior experior veneror moror osculor hortor
Criminor amplector interpretor hospitor addas
Stipulor aggredior obliuiscor societur
Donatus patior inter communia ponit
Multaq; preterea veteres communia dicunt

¶Deponens est qđ in or desinens non descendit a verbo in o desinente/ꝙ tam actionem vel passionem significat/et aut hanc aut illam deponit et ideo sic appellatur. — Deponens.
¶Impersonale verbū est qđ nūero et persona deficiēs p̄ter nūero et psona ponī põt. — Impersonale.
¶Impsonale verbū est duplex. Actiue vocis quod terminatur in t. vt tedet miseret. Passiue/quod terminatur in tur/ vt testatur/curritur. Et formatur ab oibus verbis in o desinentibus/si nominatiuū habuerint pro re agente a tertia persona p̄sentis addita ur/vt amat amatur/seruit seruitur. Nullū quidē verbum in or impersonale dicimus enim amatum est/amatum fuit/amatum fuisset/in vnica dictiōe ne putares duas/ vt ait Stipontinus. — Actiuum. Passiuum.
¶Modus verbi est diuersa animi inclinatio varios eius affectus ostendens.
¶Modus verbi est sextuplex. Indicatiuus/imperatiuus/optatiuus/potentialis/coniunctiuus/et infinitiuus. — Modus.
¶Indicatiuus seu interrogatiuus vel finitiuus est per quem rogatur vel ostenditur ratio vera vel falsa. huic modo seruiunt coniunctiones ꝙ p̄. etsi. tametsi/vt plurimū etiam dictiones geminate/et cunq; assumentes. — Indicatiuus.
¶Imperatiuus est per quem iubetur vel imperatur aliquid/huic modo tangitur ne quando pro non sumitur. — Imperatiuus
¶Optatiuus q̄ ꝫ desideratiuus dicitur est per quem optatur vel desideratur aliquid huic modo deseruiunt oſi/o/vt/ꝫ si qñ optant/et hoc aduerbium vtinam. — Optatiuus.
¶Potentialis est/qui in se excludit significationem alicuius istorum verborum/possum/volo/aut debeo/cum infinitiuo modo verbi a quo descendit. — Potentialis.
¶Cōiunctiuus q̄ et subiunctiuus vt est q̄ alterum verbū sibi assciscit/vel alteri nectitur. Cui quidē modo creberrime seruiunt coniunctiones in his sequentibus versiculis. — Cōiunctiuus.

Anteq̄ & vt postq̄ nisi cum q̄is vbi donec
An si cum dubitant quasiquin ac sicq; priusq̄
Hæc coniunctiuos poscunt licet adde quousq;

¶Infinitiuus modus q̄ et infinitus ꝫ impersonalis vt est q̄ numeris ꝫ psonis carēs semper tangitur alicui modo finito et regit ante se/ sed nō semper accusatiuū. Non idem significant amatū ire vel amatueū esse. Alterū est p̄sentis tēporis vt video te accusatum ire me. i. nunc alterū futuri/vt video te accusaturum esse me/et tamen accusatum iri me abs te video/accipitur pro eo quod est videore/vel accusatū ire me vel accusaturum esse me /vel me abs te accusandum esse. — Infinitiuus.
¶Tempus est q̄ quando aliquid dictum vel factum esse significat. — Tempus.
¶Tēpus vbi ē quintuplex vīs/p̄teritū ipfectū/p̄teritū perfectū/plusq̄pfectū futurū. Tēpo pfectū quod etiam instans dē ē quod p̄senti rei aliq̄d fieri significat vt doceo. Preteritum imperfectum est quod cum peracto rei aliquid fieri significat circa preteriti perfecti et plusq̄perfecti temporis notam vt docebam. — Præsens. Præteritum perfectum.

Preteritū perfectū est qs cum aliquid perfectū esse vel desisse significat/vt docui.

Plusq̄ pfectū. Preteritum plusq̄ perfectū est quod aliquid ūplus ꝓterito ꝓterisse sign̄t / vt docueram.

¶ Tempus pfectū ꝑ imperfecto nōnūq̄ quelibet vsurpatur/ et aliqñ plusq̄ pfectū.

Futurum. Futurum tempus est quod aliquid futurum significat/vt docebo.

Conjugatio. Conjugatio est consequens verborum declinatio.

¶ Prima cōiugatio est que in infinitiuo modo actiuo a longā ante re vel ris in scā plona pūtis indicatiui passiue vocis habet/vt amo amare/ amor amaris . Excepti docui cōpositis q̄ habēt a correptā/vt circūdare/venūdare / pessundare/facessere.

¶ Secunda est que in infinitiuo modo actiuo e longā ante re vel ris in scā plona presentis indicatiui passiue vocis habet/vt doceo docere/ vereor vereris.

¶ Tertia est que in infinitiuo modo actiuo e breuē ante re vel ris in secunda plona presentis indicatiui passiue vocis habet . vt lego legere / amplector amplecteris.

¶ Quarta est que i longā ante rire infinitiuo mō actiuo vel āñ ris in scūda persona presentis indicatiui passiue vocis habet/vt audio audire/largior largiris.

Verba anomala. ¶ Verba que regulas harum cōiugationū nō sequūtur anomala sunt/vt sum/volo/ fio/et huiusmodi.

Figura. ¶ Figure verborū sunt tres / Simplex vt taceo/Composita vt conticeo/Decōpolita vt conticesco.

Species. ¶ Species seu forma verbi est qualitas qua perfectum ab imperfecto discernimus.

Species. Perfecta. ¶ Species seu forma verbi est duplex/perfecta et imperfecta.

¶ Perfecta forma verbi est que sine alterius verbi intellectu significationē suam perfecte ostendit/vt amo lego.

Imperfecta. Imperfecta forma verbi est que sine alterius verbi intellectu significationem suam habere non potest. Huius species sunt sex/ Frequētatiuum/continuatiuum / deliberatiuū/diminutiuū/imitatiuum/et cū primitiui significatio mutatum.

Frequentatiuum. ¶ Frequentatiuū est quod in to/vt lecto/aut in so cum s/vt versor aut in xo cum x/ vt nexo/et idem significat quod primitiuū cum quadam frequentatione/vt lecto.i. frequenter lego/versor.i. frequenter verto/nexo.i. frequenter necto.

¶ Forma frequentatiuorū est triplex. Prima/verba prime conjugationis ab vltimo supino a in i vtē et o in o versa formant frequentatiua / vt impero as/imperatum/ imperito/as. Secunda/verba que preteritū in gi terminant a secūda pūtis persona remota g/et addita ro formāt frequentatiua/vt ab ago gis egi agito as. Aliqñ tñ ab vltimo supino u in o versa/sed ea non sunt in frequenti vsu/vt ab ago gis/acto as/ lectito as/curlito as . Tertia / Cetera verba ab vltimo supino u in o versa formant frequentatiua/vt a curro/curris curso cursis. Sequor tamē sector facit/ tacor tutor/ queo queritor/queso quesitor i cocorrepta. A nosco etiā venit noro et nosciter et sunt quedā recte voce formata tamen in aliam q̄ suorū primitiuorū significationē trālate videntur/vt a trahor tracto/a cogo cogito/a dico dico / Item scisco a scisciter/sunt e frequentatiua dote sed non significatione. Omnia frequentatiua prime conjugationis sunt et suorum primitiuorum genus seruant / preter scito et scisciter que deponentia sunt licet scio sit actiuum.

¶ Diminutiuū. ¶ Continuatiuum est quod in sco desinit/vt lordesco/conualesco/et significat inchoationem sed incrementum continuū vt egresco.i. egrior fio/vsurpātur tamen multa ex his in sco terminātibus pro primitiuis/vt adolescо/delitescо/cōcupisco/tabesco/ dormisco/conticesco/expauescо/et ijs similia ac formentur a secunda persona indicatiui primitiui addita co/vt caleo cales calesco ces preter hiscum compositis quod facit hisco dehisco et fathisco / et plerunq̄ a verbis neutris descendunt aliquando tamen a deponenti/mutata ris in sco/vt a miseror eris misereso/et sunt neutra ois et tertie conjugationis/preteritiq̄ vocem habēt primitiuorum/ differūt tamen significatu/preterita continuatiuorum et primitiuo um/vt herba exaruit siccus est / si exaruit a primitiuo descendit/quod tam non exaret/sed modo aut olim exarebat / sin a continuatiuo descendit sensus est quod iam facta et arida.

Deliberatiuū. ¶ Deliberatiuum est quod in rio vt esurio/ et nō mediatione sed deliberiū significat/ vt lecturio.i. cupio legere/ non meditor legere. esurio.i. cupio esse non meditor esse. et formantur ab vltimo supino correpta u et addita rio / vt a lectu lecturio/ab esu esturio/et sunt quatuor coniugationis.

¶ De participijs.

¶ Diminutiuū est quod in lo vel in co desinit/et diminutionē sui primitiui significat/ vt forbeo forbillo.i. parum forbeo. a fodio fodico.i parum fodio. hec quoq; prime cōiugationis sunt/et genus primitiuorum seruant / Sed certam formam non habent nec in omnibus verbis in vsu sunt. Diminutiua.

¶ Imitatiuum est quod in so vel in or terminatur/ vt patrisso soroxisso philosophor poetor. sed illa in so significant imitari primitiū motibus/ista autem in or aliud vt philosophor studeo philosophiam significat/poetor poetice facio / villicor.i. in villa ago vel villice presum/horum autem forma incerta est prime tamē cōiugatiōis sūt. Imitatiua.

¶ Verbum motiuū in so desinens et non significat desiderium sed actum corporis cum significato primitiui/vt viso non desidero videre sed eo vel venio ad videndum. capello non desidero capere/edeo ad edendum et sunt omnia neutra/coniugatiōis tertie hec quoq; certam formam non habent nec ab omnibus verbis in vsu sunt. Motiuum.

¶ Numeri verborum sunt duo. Singularis et pluralis.
Singularis est qui supposito singulari iungitur.
Pluralis qui supposito plurali iungitur. Numerus

¶ Persone verborum sunt tres. Prima que supposito prime persone iungitur.
Secunda que supposito secunde persone iungitur. Persona.
Tertia que supposito tertie persone iungitur.

PARTICIPIVM est pars orationis declinabilis pro verbo posita genus et casus habens ad similitudinē nominis/et usus et significationem ad similitudinem verbi.

¶ Participium dicitur quia duarum extimarum partium orationis.i. nominis et verbi vim participat.

¶ Participio accidunt septē. Genus/nūer⁹/casus/tps/figura/forma/et figura. Genus.

Hūa participiorum sunt quatuor. Masculinum/femininū/neutrum/ et cōmune triū
Masculinum est quod cum substantiuo masculini generis concordatur.
Femineum est quod cum substantiuo femmini generis concordatur.
Neutrum est quod cum substantiuo neutrius generis concordatur.
Omne est quod cum substantiuis omnium generum concordari potest. Numerus.

¶ Numeri participiorum sunt duo. Singularis qui iungitur substantiuo singulari.
Pluralis qui substantiuo plurali iungitur / hec et superior regula habent locum si participia non ponantur substantiue.

¶ Casus participiorum sunt sex vt in nomine. Casus.

Tempora participiorum sunt tria/presens/preteritum/et futurum.
Tempus presens est quod in ans vel in ens desinit/vt amans/docens.
Preteritum est quod in tus/sus/xus/vel uus desinit/vt amat⁹ visus rectus/mortu⁹.
¶ Futurum est duplex/prius et posterius. Futurum prius est quod in rus desinit vt amaturus. Futurum posterius est quod in dus desinit/vt amandus.

¶ Participium presentis temporis formatur a prima persona singularis nūeri preteriti temporis imperfecti modi indicatiui bam/bar/ vel ram conuersa in ns et s/vt amabam amans/poteram potens/loquebar loquens/demuntur presens et absens ab iens ab iam/quiens a quibā cū cōpositis que formant gerūdia in cundi/ do/dum/ et quis participii presentis temporis in cuntis/preter ambigo quod facit ambiendi et ambitis /et superbio quod facit superbiēdi a superbiētis. ¶ Participiū preteriti temporis formāt a posteriori supino addita s/ vt amatu amatus pter mortu⁹ a mortor. Formatio participij primi partis.

¶ Participium prioris futuri formatur a posteriori supino addita rus/vt amaturus. demuntur nasciturus de nascor / ignosciturus ab ignosco / et futurus de sum et hoc quod de formatione est prioris futuri/et significatione posterioris futuri. Preteriti.

Exceptiuntur etiam quedam verba prime coniugationis que faciunt supina in itum vel etū cū c ā mutāt in atus/vt dhiatus fricatus et vbale in atio vt dhiatio fricatio. Prioris futuri.

¶ Participium posterioris futuri formatur a genitiuo singulari presentis participij temporis/tis in dus mutata vt amantis amandus. Posterioris futuri.

¶ Ab actiuo et neutro tertie habentibus duo nascūtur participia/alterū nūis tertii/ vt legēs curres. Alterū horis futuri/vt lecturus cursurus. Ab aliis tā ā carēt supinis ducū nascitur participiū presentis temporis vt a timeo timens a studeo studens.

¶ A neutris aũt circũlocutiõe in ꝓterito pfecto in modũ passiuoꝝ vsitatꝫ tria descẽdũt participia pñs/ꝓteritũ/et ꝓmũ futurũ vt a gaudeo gaudens gauisus gauisurus/a ceno cenans cenatus cenaturus.

¶ A neutris vero trãsitiuis ꝙruꝝ descẽdũt pticipia vt ab aro arãs aratꝰ rus dus.

¶ A passiuis quoꝝũ actiua habent supina duo nascuntur participia alterũ preteriti alterũ posteriꝰis futuri vt ab amoꝝ amatꝰ amãdꝰ / ab his tñ passiuis quoꝝ actiua supinis carẽt tñ vnicum nascitur participiũ posteriꝰis futuri vt a timeoꝝ timẽdꝰ.

¶ A cõi quatuoꝝ nascũtur pticipia vt a largioꝝ largiẽs largitꝰ largitur⁹ largiẽdꝰ.

¶ A deponenti tria descendũt participia vt a loquoꝝ loquẽs locutus locuturus.

¶ Omnia verba que carent supinis carent participijs que ab eis formantur.

Significatio. ¶ Significatio participij est qualitas qua cognoscitur an actiue an passiue an communiter significet vox participij.

¶ Significatiões participioꝝ sunt duo actiua et passiua participia igitur que a verbis vim actiuã habẽtibus deriuãtur actionẽ signt q̃ vero passiuã signt passionẽ.

¶ Dicendum tñ nõnulla ex his preteriti pfecti ꝙ pluscꝫ pfecti tpis aliqñ solã actionꝫ significare ꝙ fere oia a deponentibus/aliqñ tñ actionẽ ꝙ passionem/vt oia que a cõmunibus deriuantur ꝙ a neutris quibusdam/vt prandens/et cenatus/et a deponentibus aliquot vt auxiliatus meditatus locutus medicatus comitatus imitatus/et plura. illa vero futuri in dus omnia passionem significant.

Verbum commune q̃ isagat & patiatur
Sola per ans,ens,rus,tamen actio significatur
Dus partitur tantum sed præteritum dat vtrumcꝫ

Participia preteriti tpis actionẽ aliqñ significant.

¶ Participium subiectis versibus sub voce passiua actiuam habent significationem
Actiuum sensum passiua voce tenebunt
Hæc circumspectus consideratacꝫ disertus
Cautus & argutus ignotus sic quocꝫ tutus
Contentus falsus tacitus profusus & inde
Scitus discretus iuratus complacitusꝙ
Excretos exoletos defectus adultus

Quedam participia pñs tpis passionẽ significant.

¶ Hoc participium tuidẽs et ea que a neutris passiuã significationẽ habẽtibus nascũtur sub voce actiua passiuã habẽt signionẽ/vt vapulãs erulans frigẽs calẽs.ꝛc.

¶ Quedã sũt q̃ cũ formã pticipioꝝ habẽt, ꝙa carẽt tpe, sũt noia dicẽda/nõ aũt pticipia

Noia participiis similia.

Participo similes sunt hæc voces galeatus
Scutatus iungas tuuicatus picꝫ leatus
Baccatus caligatus iunge manucꝫ cleatus
Et stꝫ paludatus penulatus siue togatus
Pretextatus cum trabeatus iunge comatus
Addas cristatus braccatus sumsoliatus
Hastatus stellatus sic lunatus itemcꝫ
Litera dans atus & quædam termitatitus

Participium differt a gerũdio.

Turritus cum ceritus pellitus & vtus
Astutus simul hirsutus cornutus habebunt

¶ Participia a gerundijs differũt/gerũdia signt rei administrationẽ siue dicẽdi

Participia vero cum tempore.

¶ Participium transit in vim nominis quibus modis/Primo mutatione cōstructionis qñ cōstruitur cū alio casu q̄ ei⁹ verbū/Secundā virtutē/participiū ē/amās virtutis/ nomen ē/alicui appetens sui profutis. Scdo tpis amissione qñ nullū tēp⁹ sign̄t/vt amans q̄ amore captus ē/misereri sunt oēs amantes. Tertio comparatione/vt amās amātior amātissim⁹. Quarto Cōpositiōe/vt inocēs indoct⁹/qñ participiū cōponitur cū prepōe cū q̄ verbū nō cōponit. Quito mutatiōe sign̄ vt amād⁹ qñ sign̄ nō eū qui amabitur/sed eum qui est dign⁹ amari/vt merito laudādus Cicero. que mutatio etiā in participio actiui futuri aliqñ fit. Seneca de naturalibus questio. Nullam quidem mentionem fecit cometarū pretermittatus si quid explorati apud illos comperisset. preteritus dicit p eo qō ē talis qui pretermitteret/nec tps significat/sī qualitatē hois et ai volūtatē. ¶ Sciendū tñ q qñ participia preteriti tēporis cōiūcta cū verbis plus tpis preteritū tēp⁹ significāt vt lectus es lectus est. Sic participia presentis temporis si cōiūgantur verbis preteriti aut futuri tēporis preteritum et futurum tempus significant vt/amans fui/aduertens audiam.

Participium transit in vim nominis.

ADVERBIVM est pars orationis indeclinabilis que adiecta participiis gerundiis vel supinis significationem eorum explanat.

¶ Aduerbium dicitur quia stat ad verbum/hoc est iuxta verbum

¶ Aduerbio accidūt quatuor/Species/significatio/cōparatio/ꝫ figura.

Species aduerbiorum sūt duo primitiua vt nuper/Derivatiua vt nuperrime.

¶ Derivatiuorum species sunt decem/Denominatiua/pronominatiua/cōparatiua/superlatiua/diminutiua/verbalia nominalia et participialia/aduerbialia/et prepositionalia. Species.

Denominatiua aduerbia sunt que a nominibus nascuntur. Hec autē a propriis nominibus nascuntur/vt a Tullio Tullione. aut ab appellationibus vt a duro duriter/ aut a vocabulis/vt ab ostio ostiatim.

¶ Nomen aut vnius appellatio multorum/ vocabulum vero rerum est.

Pronominatiua aduerbia sunt que a pronomine nascuntur vt ab ille et hic illic. ab ille et hic illic. Comparatiua et superlatiua aduerbia sunt quoties appellationes a quibus veniunt comparantur: vt docte doctius doctissime. Et qñ non possunt omnia aduerbia recte comparari/supplens comparatiuū et superlatiuū cum his aduerbiis magis et maxime iuncto positiuo vt magis rite maxime rite in diminuendo aut cū his aduerbiis minus et minimum vt minus rite/minimum rite. Aduerbia pronomina. Cōparatiua. Superlatiua.

Diminutiua aduerbia sunt que a primitiuo deriuantur/vt a tarde tardule/a tardi⁹ tardiuscule. Diminutiua.

Verbalia aduerbia sunt que a verbis nascuntur vt a curro cursim/rapio raptim. Verbalia.

Verbalia simul et nominalia sunt que a nomine simul et a verbo nascūtur/vt a pede et tento/vt peditentim.

Participialia aduerbia sunt que a participiis siue participialibus veniūt vt a decēs decenter. Participialia Aduerbialia

Aduerbialia aduerbia sunt que ab aduerbiis nascūtur vt a clā clanculum/sepe sepi⁹ Prepositionalia.

Prepositionalia aduerbia sunt que a prepositionibus veniunt vt ab extra exterius: ab obiter ob et iter significans ratum et specialiter.

Formatio aduerbiorū a secunda declinatiōe: a tertia declinatione.

¶ Que efferunt.

¶ Nomina secūde declinatiōis formāt aduerbia a dtō casu o: in e: mutato vt a doct⁹ docto docte: Sz contra hanc regulam multa sepius vsurpauit authoritas quedā enim in dtō casu formāt aduerbia in o: vt falso/sedulo q̄dā in r: ꝫ in e: vt a duro durē vl dure

¶ Nomina adiectiua tertie declinationis formant aduerbia a datiuo casu addita ter vt a mollis molli molliter: audax audaci audacter vel audacter. Hinc tamē excipiuntur facilis quod format facile pro faciliter difficilis difficiliter pro difficiliter. participia et participijs similia mutātia dtm singularem in r: versa i in er formant aduerbia vt sapienti sapiēter: prudenti prudenter: omnis omno pro omniter. insuper ter a trib⁹ quater a quatuor: aliter ab alius: a sublimis sublime sublimiter: obiter autem tantisp parumper: paulisper: et id genus alia composita sunt.

¶ Hec aduerbia que sequuntur tam in er: q̄ in e efferunt.

Humane dure ferme large atq; benigne

¶ De aduerbiis.

Prolsperiter pure vel abunde siue seuere
Atq; probe ignaue vel auare siue proterue
Festiueq; noue sic alsperiter vel amice

In ame. ¶ Propria nomiā secunde declinationis formant aduerbia a casu ablatiuo o mutata in a/et addita nē/vt a tullio tulliane.

In tim. Quedam appellatiua prime declinationis formant aduerbia a casu ablatiuo assūpto tim vt a regula regulatim/caterua cateruatim.
Appellatiua secunde declinationis ab ablatiuo huiusmodi aduerbia formant / o mutata in a et addita tim vt ab ostio ostiatim a viro tamen fit virilim/a furto furtim/a stricco strictim/a singulis singillatim vel sigillatim/a primus prima primum primatim/ab annuo annuatim.
Appellatiua tertie declinationis formant hmōi aduerbia ab ablatiuo e mutata in a et tim assumpta/vt a grege gregatim/ab agmine agminatim/a capite capitatim.
Appellatiua quarte declinationis formant hmōi aduerbia ab ablatiuo u mutata in im /vt a statu statim/a singultu singultim/a raptu raptim.
¶ Quedam noia prime declinationis formant aduerbia ab ablatiuo casu a mutata in t/et tus addita vt medulla medullitus
Quedā secūde declinationis in ablatiuo mutant o in i/et tus addita/vt a celo celitus a fundo funditus.
Quedam tertie declinationis in ablatiuo mutant e in i/et tus assumpta vt radice radicitus/stirpe stirpitus.

In itus. Significatio aduerbij est qualitas que per sigūm vnius aduerbiū ab alio discernit.

Significatio. Significationes aduerbiorum sunt multe/aut enim loci/ aut temporis/aut numeri/ ꝛc. vt infra patebit.
Aduerbia loci sunt hic illic istic hac quo qua ubi intus et foris intro et foras cbuā.

In loco. Aduerbia localia aut in loco significant/aut de loco/aut per locum/aut ad locū/aut versus locum/aut vsq; ad locum.
Aduerbia significātia in loco sūt ista/hic istic illic intus foris ibi ibidem alibi alicubi vsq; nusq; sicubi necubi nūcubi ubiq; ubicūq; superius interius et habent suū questuum ubi Ad hanc significationem referri possunt propria noia ubium vel pagorum significantia in loco aduerbialiter in grō siue dtō posita vt fui Padue et Carthagini.

De loco. Aduerbia sigūntia de loco sunt ista hinc illinc istinc inde aliunde sicunde necunde alicunde superne inferne undiq; utrinq;. hec habent suum questituum unde ad hanc significationem referri possunt noia propria ubium vel pagorum significantia de loco aduerbialiter in ablatiuo posita vt venio Roma.

Per locum. Aduerbia significantia per locū sunt ista hac illac istac alia aliqua illa ea siqua nesquaquaq; quauis utroq; utramis. hec habent proprium questituum qua / Ad hanc sign.ficationē referri possunt propria noia ubiū vel pagorū significantia per locū aduerbialiter in ablatiuo posita vt transeo Roma/veni Roma/et nō nusq; in actō cū per ponuntur vt veni per Romā. Aduerbia significantia ad locum sūt ista huc illuc istuc intro foras usq; nusq; eodem itquo nequo alio aliquo utroq; quouis quocunq;.

Ad locum. Hec habent suū questituū quo. Ad hāc significationem referri possūt propria ubiū vel pagorū significantia ad l cū aduerbialiter in actō posito vt vado Romam.

Versus locū. Aduerbia significantia versus locum sunt ista horsum istorsum illorsū deorsum sinistrorsum deorsum retrorsum seorsum aliorsum nequorsum deorsum versus furſū vel sursum versus/utroq; versus/quoquo versus/et habent suū questituū quorsum.
Noia tam propria q̄ appellatiua significantia versus locum p nominibus i accusatiuo ponuntur postposita vel ꝑ vt vado Romā versus/locū ꝓ/mariū ꝓ

Usq; ad locū. Aduerbia significantia usq; ad locum vel usq; ad tempus sunt ista hactenus hucusq; illucusq; illuc usq; sq̄nter quoūusq; et huiusmodi/hec habent suū questituū quousq;.
Noia propria ubium vel pagorum significantia usq; ad locum p nominibus in accusatiuo ponuntur cum usq; vt vado usq; Romam.
Sūt quedā aduerbia localia q̄ nō ad vnā solā ſz ad varias significatiōes referri pſſt vt peregre pone supra infra super extra ultra iuxta vt peregre trāseo/peregre venio

¶ De aduerbiis.

¶ Que sūt aduerbia tēporis? hodie nunc nuper heri cras aliquandō olim tūc quū dū nam semper mane modo vesperi tantisper aliquantisper interdum.

Que numeri? semel bis ter quater nonies decies milies.

Que ordinis? inde deinde deinceps denig demū postea preterea primum primo secundo vicissim quod et separandi est.

Que negandi? haud neq non minime neutiq nequaq.

Que affirmandi? etiam quidni profecto quippe certe scilicet.

Que optandi? vtinam oui vt o etsi pro vtinam.

Que concedendi licet esto.

Que adulandi sodes amabo.

Que iurandi pol castor me castor me hercule medius fidius.

Que demonstrandi en ecce eccum eccam.

Que interrogandi cur quare quamobrem quid qui vtrum nam non nunquid.

Que dubitandi forsan forsitan forsitan forsitan.

Que prohibendi ne.

Que euentus forte fortuito.

Que similitudinis quasi seu tanq vt velut velati sic sicut sicuti prout proinde.

Que vocandi vt heus ehodum. Que respondendi vt hem.

Que congregandi simul vna pariter communiter.

Que elegendi potius immo.

Que hortandi eya age agite.

Que separandi seorsum dicatim vtring sigillatim remote paulatim sensim.

Que qualitatis bene pulchre oino care viliter misere moleste perperam expedite.

Que quantitatis multum plus minus parum satis nimium nimis valde.

Que comparandi tam et q magis maxime.

¶ Gradus comparationis sunt tres. positiuus comparatiuus et superlatiuus.

Que sunt aduerbia positiui gradus docte pulchre fortiter.

Que sunt aduerbia comparatiui doctius pulchrius fortius.

Que superlatiui doctissime pulcherrime fortissime.

¶ Multa et predictis aduerbiis q varia significant sub variis speciebus aduerbij locari possunt vt hic potest et temporis esse aduerbium et loci et sic de multis aliis.

¶ Figure aduerbiorum sunt tres simplex vt diu hui composita vt interdiu hodie/decomposita que a cōpositis deriuantur vt a benignus benigniter/a misericordia misericorditer ab indocto indocte ab efficaci efficaciter. *Figure.*

Intro foras verbis quæ signant ad loca motum
Coniungi poscunt, aliis iungas foris intus

Intus intro. Foris foras.

Intus et foris intro et foras hoc intersūt intro et foras iunguntur verbis aut participiis significantibus motum ad locum/Intus vero et foris iunguntur verbis aut participiis significantibus permanentiam aut motum in loco.

¶ Aduerbia loci possunt poni pro aduerbiis temporis seu non econuerso.

Dictio vocali finita vel s sibi subdit
Sæpe ne pro nunquid e, vel s, sed demere debes

Necū dictiōe i vocali finita.

¶ Ne dictione in vocali finienti aut s litera terminati solet adiūgi nūquid significat et e vel s apocopatur/vt mihin. i. mihi ne/dixin. i. dixi ne/videsne. i. videsne/censen. i. censes ne idq apud Terentium in vsu frequenti est.

Non et nam.

¶ Non et nam idem significant sed hoc interest quando vero fit interrogatio per non id verum existimo quod queritur. Virgi. Nō ego te vidi. Damonis pessime capri tetigere. Cū vero fit interrogatio per nū supponim⁹ id falsū esse quod queritur.

Affirmat non pro nunquid quærendo negat num
Non ego te vidi, num mea dicta negem?

Indies quotidie.

¶ Indies et quotidie hoc interest Indies semper verbis incrementū significantibus iungitur et comparatiuis iungetur/quotidie vero istis et aliis.

Quotidie iungi quæuis sibi verba reposcunt
Inq; dies medius gradus, incrementaq; signans

Preterea. ¶ Preterea insuper significat et preter eum/eam/id/eos/eas/vel ea.

Obuiam. ¶ Obuiam est aduerbium et semper iungitur verbis motum ad locum significantibus, vt venio tibi obuiã. i. obuio tibi que sñia multis aliis modis dici potest/vt obuio tibi id ẽ obuius sũ tibi/obuium me tibi fero. obuiũ fortuna me tibi obtulit/occurro tibi.

Scilicet. Videlicet. ¶ Scilicet et Videlicet videtur significare idquod certe/sed fere per quandã amaritudinem et derisum/Interdum etiã sine ea/interdum post relatiuũ quomodo/quidẽ/ponit solent nonnunq; et ante vel sine relatiuo/vix tamẽ apud doctos reperies vulgo vsitatissimum modum.

¶ Protinus continuo et statim sign̄t subito vel cito/significãt etiã non ideo/quãdo iunguntur negationi/vt non continuo si furti aliquis acculetur damnare eũ Judex debet. i. non ideo.

Necesse. Necessario. ¶ Necesse et necessario hoc interslit/Necessario quodlibet sibi verbũ adiũgere potes
Necesse vero tñ verbũ substantiuum/vt necessario oẽs moriamur/necesse ẽ oẽs mori.

Paulominus ¶ Paulominus vna dictio. i. fere: vade Psalmista. Paulominus consumauerunt me in terra. Paulo minus due dictiones anglice. a lyttell lesse. Idem. Minuisti eum paulo minus ab ãgulis. Quartus scriptũ pro vt ponitur eũ e/quoniã vt quãtũ significat.

Dum. ¶ Dum tria significat/tantũmõ/donec/et q̃diu/et quãdoq; quasi syllabica adiectio: vt adesdũ/ehodũ/agedum. Sed dũ pro q̃diu indicatiuo/pro donec cõiũctiuo seruit.

Minus. ¶ Minus aduerbium Comparatiui gradus compositi noie iũctum facit significatũ cõtrarium. Terentius. Hoc nemo fuit minus ineptus. i. prudentior. Minus etiã pro non ponitur qñ iũgitur eũ sin/vt sin minus. i. si nõ/et cũ quo vt quo minus. i. vt nõ.

Quo ad. ¶ Quo ad significat quousq; q̃diu/quando/quantum.

Vsq; quo. ¶ Vsq; quo penultima correpta significat vndiq; q̃diu/donec/simul et aliquando.
¶ Simul significat pariter/et postq̃.

Istæc non solum non tantum non modo poscunt
Sed vel verum etiam iungi vel sed quoq; post se
Quod minus est ponicq; prius, maiusq; subire
Vt res non tantum sed pro te animam quoq; fundam
Maius vult præ se nedum minus et sibi subdi
Vt vitam pro te nedum res fundere possum;
Cunq; negans iunctam his structura reciproca fiet

Nedum. ¶ Nedum pro non solum ponitur/sed nedum nunq; vsurpatur nisi cum de duobus loquimur quoꝝ alterum maius/alterũ minus ẽ/et minori semp in posteriori parte preponitur/nõ solũ in priori parte ponitur/vt nõ solũ vulnerauit p̃ctm/sed et iam interfecit/dicendũ p nedũ/patrẽ interfecit nedum vulneranit. Et qñ negatiuũ cum his iungitur reciproca fiet cõstructio et tunc maior p̃cedet nõ solũ. ꝛc. et minꝰ sequitur vt nõ solũ nõ te amo/sz ne diligo dõ hic sciẽtiã nõ sibi cõparat nedũ fruitẽ nõ colit.

Quãpr̃imum. ¶ Quampr̃imum significat celeriter et postulat vnũ verbum cũpr̃imum/vbipr̃imũ/et vtpr̃imum/anglice, as soone, duo verba postulat.

Modo. ¶ Modo sumitur pro aliquando pro solummodo et pro tam nunc.

¶ CONIVNCTIO est pars orationis indeclinabilis dictiones vel sententias connectens.

¶ Cõiũctio dicitur a coniũgendo/quia dictiones vel sententias simul coniungit.

Potestas. ¶ Coniunctioni accidunt tria/Potestas/Figura/et Ordo.
Potãs cõiũctiõis ẽ q̃litas q̃r̃ signficationem efficiũq; i orone ostendit.
¶ Potestas coniunctionis in decem et octo partes diuisa est/vt infra patebit.
¶ Copulatiua eũ que sensus et verba coniũgit/vt disertus et sapiens fuit Cicero.

¶ Copulatiue coniunctiones sunt iste q̄q atq; et ac ast quoq;.
¶ Diuīctiua est que ꝑtis dictionēs coniungat sensum tamen diuungit alterum affirmans/alterum vero negans vt tu es doctus vel indoctus.
¶ Diuunctiue coniunctiones sunt iste/aut ve vel ne nec an neq; seu siue. Hec autem in tres partes diuiditur in subdiuunctiuam/dubitatiuam/et interrogatiuam.
¶ Subdiuunctiua est que licet vocē habeat diuunctiuam vtrumq; tamen esse significat vel simul. vt Alexander siue paris vel discrete/vt tota die legit vel scribit.
¶ Dubitatiua est que cum nota diuunctionis dubitationem significat/vt aut prodest aut non.
¶ Interrogatiua est que cum nota diuunctionis dubitationem cum interrogatione significat. Virgilius. Eloquar an sileam?
¶ Interrogatiue coniunctiones sunt iste/an ne necne anne nonne.
¶ Expletiua que et cōpletiua dicitur /est que ornatus causa vel metri nulla significationis necessitate ponitur vt enimuero dane.
¶ Expletiue vel completiue coniunctiones sunt iste/quidē equidem vero autē quoq; scilicz nimirꝫ ꝓfecto. Hec aūt in duas ꝑtes diuidūtur i approbatiuā ꝫ distributiuā.
¶ Approbatiua est que rem approbat et affirmat vt equidem merui.
¶ Distributiua est que diuersis diuersa distribuit/vt ego lego tu vero dormis.
¶ Electiua est que ex diuersis ꝓpositis aliquid eligi ostendit / vt diues volo esse magis q̄ pauper.
¶ Electiue coniūctiones sunt iste/q̄ ac et atq; quando sumuntur ꝓ q̄.
¶ Aduersatiua que aduersū conuenienti sīgt vt q̄uis negas peccatum constat.
¶ Aduersatiue coniunctiones sunt iste / sed tamen q̄q̄ q̄uis etsi tamesi etiamsi autem quando ꝓ sed ponitur.
Abnegatiua vel exceptiua est que rem aliqua causa impeditam fieri nō posse ostendit/vt nisi abesses nihil commoderem.
Abnegatiue vel exceptiue coniunctiones sunt iste/ni nisi qñ alioquin ꝓterq̄.
Diminutiua est que diminutionem significat vt si non potest legere saltem scribe.
Diminutiue coniunctiones sunt iste/saltem/ne/nec/at/aut et vel ꝓ saltem.
Causalis est que causam vel ordinem rei precedentis ad sequentem significat.
Causales coniunctiones sunt iste/quia/quapropter/qñ/quippe/enim/etenī/nā/nāq; quādequidem/siquidē/quatenus/et q̄ ne neu nene si quū et qñ sūpta ꝓ quia.
Hec autem in quatuor partes diuiduntur/in continuatiuam/subcontinuatiuam/adiunctiuam/et effectiuam.
Continuatiua que et conditionalis dicitur est que continuationem cum dubitatione iuncto indicatiuo ostendit/vt si fecerit dormit.
Subcontinuatiua est que causam continuationis non cum dubitatione rerū essentiā ostendit/vt qui ambulat mouetur.
Adiunctiua est que sic esse vel nō esse dubitans subiunctiuꝫ adiūgitur/vt si beneris multa cōmoda feres.
Effectiua est que ex causa precedentem significat effectum/vt domus fortis est nam ex ligno et lapide fidele constat. Hic tamen potest reduci ad subcontinuatiuam.
Collatiua rationalis vel illatiua est que ex premisso sermone rationem ostendit/vt tu es homo ergo mortalis. Figure.
Collectiue rationales vel illatiue coniūctiones sunt iste/ergo/ideo/igitur/itaq;/proinde/quocirca/propterea/idcirco.
Eadem cōiūctio ꝓ varia sua sīgtiene modo illius modo alterius est potestatis.
¶ Figure coniūctionum sunt duo Simplex vt at /sed/enim /Compolita vt atq; sed/enim/enimuero. Ordo coniunctionum est qualitas demonstrans que preponi / que de subiungi coniunctio debeat. Ordo.
¶ Ordo coniunctionis est triplex/Prepositiuus/subiunctiuus/et communis. Et ponitur tribus modis
Prepositiuus ordo est in quo coniunctiones precedunt ea que coniungunt.
Coniunctiones ordinis prepositiui sunt iste at/ac/ast/sed/atq;/aut vel ne neq; ceterꝫ enimuero verum si quin quatinus sin seu siue ni nisi et nam.
Subiunctiuus ordo est in quo postponuntur coniunctiones istis que coniungunt.
Coniunctiones ordinis sunt iste q̄ ne autem quidem quoq; verum et enim.

Communis ordo est in quo nunc ꝓponitur nunc postponitur coniunctio.
Coniunctiones ordinis communis sunt reliquæ omnes.
Et ponitur quinq; modis. Primo modo copulatiue/vt homo et animal. Secõ ordinatus causa ponitur/vt et prudens et fortis fuit Celar. Tertio disiunctiue/vt legere et non intelligere est negligere. Quarto suꝑtellitiue/vt bibit et comedit. Item Jesus sedebat super pullum et super asinam. i. aliquando super pullum et aliquando super asinã. Quinto expositiue ꝓ id est. Ouidius. hãc deus et melioꝛ natura diremit. .i. melioꝛ natura. Item multifariam multisq; modis q; ꝓ. i. ponitur et est figura. Epexegesis quando dictio vel oõ sequẽs exponit ꝓcedentẽ. vñ Ebrardus est Epexegesis exponens dicta ꝓlixa. Coniunctio copulatiua tribus modis mõ qñ dictiones copulã claudentes eandem constituendi rationem nõ habent. vt hic liber diuersoꝝ liber est meus et fratris mei. Cicero erat eloquens et magni ingenij. Secõ qñ sequitur casus ponitur dictionẽ varios casus exigentẽ/vt tu es dignus laude et ꝓmio. Tertio qñ mediat inter duo nomina locoꝝ diuersi nũeri aut declinatiõis/vt Cicero floruit Rome et Athenis

Coniunctio copulatiua tribus modis

Encletice cõiunctiones.

Ordinis & medii semperq; ast postpositiue
Encleticæ voces q; pro &, ne pro an, veq; pro vel
Scribi et proferri cum vocibus immediate
Peæiunctis debent simul vltima syllaba vocis
Quæ præit iis debent ipseq; grauari

Et ꝫ q.

¶ Et ac q; hoc inter sunt penes ordinem. Nam et interponitur/q; vero postponitur. cum sit vox incletica et facit syllabam ꝓcedentem acui et seipsam grauari.
¶ Coniunctiones encletice sunt tres/q; ꝓ et/ne ꝓ an/ve ꝓ vel/ et ꝓferuntur immediate cũ dictiõibus ꝓcedẽtibus tã ꝑ syllabice adiectiõis/vt cuq; / tunc/tunc.

Ac simul atq; notat q̃ postsecus ac aliorsum
Post aliter medioscq; gradus generis quoq; neutri

Ac atq.

¶ Ac et atq; quando ponuntur ꝓ aliter aliorsum vel secus accipiuntur ꝓ q̃/ vt aliter est ac dicis. Virgilius. Haud secus ac iussi faciunt. Et sepe post cõparatiuos gradus neutrius generis.

Dic vel pro q̃ quis etiam saltem qnoq; siue

¶ Vel sumitur ꝓ etiam/ꝓ saltem/ꝓ sine/ꝓ q̃uis.

Ne signat valde, vel certe non simul vt non
Quum signat nunquid vox est encletica semper

Ne.

¶ Ne ponitur ꝓ certe. Terentius. Ne ille haud mecum sentit. Ꝓio non qñ fugitur imperatiuo modo/vt ne pereã firmatos pacis dissoluere leges. Ꝓio vt nõ/ꝓ q; nõ/ vt ꝓio ne facias. Quãdoq; interrogatiue ponitur ꝓ an/et tunc semper postponitur encletice/vt tune ille es Eneas? Et est imperetiuus huius verbi/neo nes. Ponitur etiam ꝓ valde. Terentius. Faciunt ne intelligẽdo/vt nihil intelligãt. hoc est valde et curiose intelligendo.
¶ Ne dubitatiue sine interrogatiue ponitur cũ ne precedẽte/vt sic facã necne ignoro. Ꝓio an non. sed an superuacue tunc additur/sic ignoro an faciam necne.

Necneq; quum gemine verbum plurale reposcunt

Nec/neq.

¶ Necet neq; cum duobus suppositis singularibus geminate verbũ exigunt plurale. Terentius in adel. Hec si neq; ego neq; tu fecimus non sunt egestas facere nos.

An.

¶ An interrogatiue frequenter ponitur qñdoq; tamẽ dubitatiue/vt dubito an viuat an mortuus sit.

Quam signat quantum gradui iunctum positiuo
Atq; superlato valde, ni quando sequantur
Hæc possum valeo queo tunc quantum quia signat

Quam pro quantum ab val de.

¶Quam iunctū positiuis quantū significat. Quando autē iūgitur superlatiuis tūc est quod valde/nisi sequatur aliquod istorum verborum/possū/valeo/aut queo/quia tunc ꝙ significat quantum/vt ꝙ breuissime potero sententiam rescribam.

Quin etiam significat, qui non, cur non, simul & non

Quin.

¶Quin trifariam accipitur. Primo pro quin etiam sine atq; etiam idq; fere cum indicatiuo. Secundo pro vt non/seu quominus/et id cum substantiuo. Tertio pro cur non/id autem interrogatiue et cum indicatiuo.

Si pro vtinam sumas pro non sic pro quia q̄is
Finito seruit si certum quando notabit
Incertum signans coniunctum sibi poscit
Si prius exposcit, sin posteriusq; locari

Si nunca significat.

¶Si sumitur pro non/pro quia/pro q̄is/et pro vtinam. Si quando ponitur dubitatiue coniunctiuo seruit/quando vero non/indicatiuo. Si et sin hoc intersunt. Si priori orationi iungitur/sin autem posteriori.

¶Siquidem .i. certe. siquidem .i. quia.

Etsi cum tametsi q̄q̄ q̄uis licet vsu
Distant, illa modo primo tria iunge priora
Principio et liberi sententiæ epistolii ve
Postposita interdum a nihilo pendere reperta
Postponi semper duo posteriora reposcunt
Et coniunctiuum turoq; modum sibi primum

Etsi. Tametsi. q̄q̄. q̄uis.

¶Quanq̄/etsi/tametsi/prime clausule semper iungi postulant/et vt plurimum indicatiuo seruūt licet et q̄uis primas refugiūt clausulas/ indicatiuoq; raro sic seruiūt.

Disiunctiua secat sensus, iungit quoq; voces

¶Coniunctiones disiūctiue voces iungunt/sententias vero distinguūt. ¶Porro significat vero/aūt et interdum longe/valde/certe/postea/et dicta/sed tūc aduerbia sunt.

Seu pro vel petit s, pro sicut scribi per c

Seu.
Ceu.
Neu.
Neue.
Ceterum.
Verum.

¶Seu s/scriptum vel significat. Ceu c/scriptū sunt. et aduerbiū similitudinis est.
¶Neu et neue significāt vt nō. Virgilius. Neu populum antiqua sub religione tueri.
Ouidius. Neue operis famam posset delere vetusti.
¶Ceterum et verum nomina coniunctionaliter posita sunt pro sed. vtrū nomen pro coniunctione interrogatiua etiam ponitur.
¶Ita aduerbium affirmandi est et aduerbium similitudinis/ac cōiūctio rationalis.

Quippe relatiuo qui pulchre iungitur & quum

¶Quippe eleganter iungitur huic relatiuo qui/que/quod/et huic aduerbio quum/vt quippe qui/quippe quum.

Ni nisi preterq̄ similes connecte re casus
Assoleant præter quartum semper sibi poscit

Ni. Nisi. Preterq̄.

¶Ni/nisi/preterq̄/et preter hoc intersunt/m/nisi/et preterq̄/copulant casus. Preter vero accusatiuum postulat.

DEPOSITIO est pars orationis indeclinabilis que aliis partibus orationis in appositione vel in compositione fere semper preponitur.

¶Prepositio dicitur a preponendo quia ceteris partibus orationis sub est preponi preter tenus q̄ nūq̄ in appositionne nec in cōpositiōe reperta inuenitur quod tū fieri cōtra preceptionis naturā vt Actu 19 reuelat.

¶ De prepositionibus.

¶ Prepositioni accidunt tria scilz. Casus/figura/et ordo.

¶ Casus prepõnis sunt tres/grãs/actiũs/et ablatiuus non enim q̃ prepõnes casum regunt sed Sulpitio teste casui deseruiunt.

¶ Prepõnes deseruientes grõ casui sunt iste/Pridie/postridie/et tenus.

¶ Prepositiones deseruientes actõ casui sũt iste/ad/apud/ante/aduersum/aduersꝰ/cis/citra citrũ/circa/contra/erga/extra/infra/inter/intra/iuxta/ob/pone/per/ppe/propter/secundum/post/trans:vltra:supra:preter:circiter:vsq̃:versus:secus:penes:pridie/et postridie.

¶ Prepositiones ablatiuo deseruientes sunt iste/a/ab/abs/cum/coram/clam/de/e/ex/pro/pre/palam/sine/absq̃/tenus.

In sub super et subter.

¶ Prepositiones que nũc actõ nũc ablõ deseruiunt sunt iste/in/sub/super/ꝫ subter.

¶ In sub super et subter quãdo iũgũtur verbis aut participijs significãtibus motũ ad locum/accusatiuus. quando vero aliis ablatiuis iunguntur.

¶ Super cum contiguatione plerumq̃ vult accusatiuum aliter ablatiuum.

Prepositiões separabiles et inseparabiles

¶ Prepõnũ alie sunt semper separabiles/alie semper inseparabiles/alie vero cões.

Prepõnes sẽper separabiles sunt iste/apũ penes secũdũ absq̃ sine cũ ꝯbus. ã aliis.

Prepositiones semper inseparabiles sunt iste/am/di/dis/re/se/co/con.

Relique nunc separabiles nunc inseparabiles inueniuntur.

¶ Figura prepositionis est duplex/Simplex vt abs/Composita vt absq̃.

¶ Ordo prepositionis est qualitas demonstrans que prepom que vt supponi prepositio debeat.

Ordo.

¶ Ordo prepositionis est triplex/Prepositiuus/subiunctiuus/et communis.

Prepositiuus ordo est in quo prepositio suo casuali preponitur.

Subiunctiuus ordo est in quo prepositio suo casuali postponitur.

Communis ordo est in quo prepositio nunc preponitur nunc postponitur.

Ordinis subiunctiui sunt iste/versus vsq̃ tenus. Cum ordinis est communis. Cetera vero nisi contra accidetit aliquãdo licentia poetica sũt ordinis prepositiui.

Cum postponitur ablatiuis istorum pronominum/Me te se nobis et vobis et ablatiuo huius relatiui qui que quod.

Potestas hpositionis in cõpositione.

¶ Quam vim habet prepositio in compositione? aut complet vt preclarus/aut mutat vt pius impius. aut minuit significatum/vt tristis subtristis/aliquãdo tamẽ posita prepositione in compositione/compositum pro simplici ponitur.

Si duo prepositiones casuali precedant posterior casum reget vt bene de vltra mare/de post ferentes accepit eum.

Postpositum sexto iungas tenus & genitiuo
Qui rerũ est geminum sic singulariq̃ carẽti Perott⁹

Tenus enim grõ vel ablõ.

¶ Tenus cum ablõ construitur vt in illo Vergiliano. Summo tenus attigit ore. Et cum grõ plurali qui est rerum geminarum. Virgi. Et currũ tenus a mente paterna pendent. Vel nominũ carentiũ singulari numero. vt Athenatũ tenus. Quidam tamẽ dicunt illum grẽm poni loco ablatiui more grecorum/qui carent ablatiuo.

¶ Tenus ligt vsq̃ a/vt collo tenus. i. vsq̃ ad collum. auriũ tenus. i vsq̃ ad aures.

Vere prepositiones.

¶ Vere prepositiones et aduerbia hoc interfunt. Vere prepositiones sunt illę que casibus seruiunt et sine illis in appositione. Extra compositionem cõpone poni non potest vt ad de. ¶ Aduerbia casualia sũt que etiã casib⁹ more prepositionũ seruiũt q̃ sine casibus posita aduerbia sunt. vt pone subit coniunx coram data copia fandi.

Ad signat iuxta contra pro præter apudq̃
Circiter et propter post valde et comparat vsq̃

Ad.

¶ Ad sumitur pro iuxta/vt habitat ad flumina. i. iuxta flumina. Pro aduersum vt ad in aduersꝰ. Pro contra/vt ad hostes pugnat. Pro circiter/vt ad tria millia ꝺ ẽt circiter tria millia. Pro propter/vt ad quid venisti. i. propter quid.

Pro pro vt ad tempus. i. pro tempore. Pro valde vt ad in admiror. Et pro in cõparatione/vt nihil est ad fratrem. i. in comparatione fratris.

Signat apud iunctum personis cum inq̃ aliquando

¶ De prepositionibus.

In signat iunctum cum nominibus locorum

¶ Apud aliquando sumitur pro inter pro cum/ pro in qñ tangitur nobis locis vt apud forum .i. in foro. Pro cum qñ personis tñ tenetur/ vt apud magistrum .i. cum magistro/ Et nonnūq̄ tūctum cū personis stāre in/ vt apud Terentiū .i. in Terentio. Apud.

Ante locum tempus personam significanti

Prefiungas sed persone tantummodo coram

Pre signat propter necnon quando q̄ præesse

Omnibus adde palam iungas genus id reliquisq̄

Aduerbi in morem pone interdum sine casu Ante.

¶ Ante /coram/ pre/ et palam/ hoc interstant/ Ante preponitur nominibus significantibus locum tēpus aut personā. coram vero tantū personis. pre aliqñ notat causā vt p dolore .i. propter dolorē. aliqñ præeminētiā vt pre ceteris pre aliis. Palā vero signo manifestat preponitur/ vt palā oibo/ q̄ aliqñ pferetur sine aliquo casuali vt dic palā. Coram. Pre. Palam.

Cis fluuii aut montis propriis dato citra aliisq̄

Interdum ponas ornate pro sine citra

¶ Cis et citra hoc interstant/ Cis semper tangitur nominibus propriis fluuiorū aut montium/ Citra vero aliis.

Nominibus iungas aut temporis aut numerorum

Circiter ast aliis circum circa ve quibus uis Cir.

¶ Circiter circum/ et circa hoc interstant /circiter tangitur nominibus numerorum aut temporis/ circum et circa vero aliis. Circa.

M perdit circum vocalis qnando sequatur

Consona quum sequitur circum tunc m retinebit

M mutatur in n, qnoties sequitur c d q t

¶ Circum qñ componitur cū dictione incipiente a vocali m abiicitur/ vt circueo circumamictus circūuolatus circūornatus. Si vero cum dictione incipiente a consonante cōponatur manet integrum nisi c d q t sequatur tunc m mutatur in n. Circum in cōpositione.

Aduersum aduersus contra erga in diuidit vsus

Erga sume bonam in partem contra q̄ malam sed

Aduersum aduersus simul insumas in vtramq̄

¶ Aduersū aduersus cōtra erga etsi idem significant vsu tamen sic differūt. Erga enim semper in bonam partem sumitur. Contra in malam. aduersus aduersum et in tam in vnā partē q̄ in malā sumi possunt ¶ Extra ponitur aliqñ pro preter. Tertē. in Phormione. Nec̄ cognatus extra vnam ancillulam quisq̄ aderat extra .i. preter. Aduersus. Aduersum. Contra. Erga. Extra.

Ob signat propter quum sumitur appositiue Ob.

Sed signat contra vel circum in compositura

Et veteres legimus pro ad posuisse vel obiri

¶ Ob in appositione significat propter. Virgi. Cuius ob audaciam iram q̄ meos sensus in me conuertit. Ob in compositione vero contra vel circum significat vt obambulo occurro.

Per signat valde quoties cum nomine iunctum est

Signat cum verbo iunctum vel participante

Ad finem siue in toto producere quicq;
Appositum propter signat sic per mediumq;

Per.

¶ Per in compositione iunctum nominibus significat idemq; valde cū verbis aut participijs finire significat et interdum pro propter sumitur. vt apud Teren. Nec per etatem tamen potuerat. Et per aliqñ sumitur primitiue/ vt per fidus.

Nunc post nunc iuxta, nunc pro notas inq; secundum

Secundum.

¶ Secundū multa significat. Primo significat post vt secundum Platonem in quo secundū Pithagorā disputo. aliqñ significat iuxta. Vir. Dulcibus illecebris et plena secundum flāmam/accipit vulnus secundū autē. i. iuxta autē. Sum itur etiā qñq; pro pro/vt secūdū te litem do. secūdum me iudica. i. pro me te. secundū etiam pro in ponitur. Cice. to. Secundū quietem visus est repente. i. inquiete.

Trans in compositis perdit nihil, his nisi demptis
Trano traiicio trabea & traducere trado

Trans.

¶ Trans in cōpositione manet ītegrū/quinq; dictionibus exceptis. trano as traiicio cis/traduco cis/et hec trabea. i. vestis regalis de trans et beo as.

Præter compositum verbo iuxta notat atq;
Casibus appositum signat nisi vel sine contra

Preter.

¶ Preter compositum significat iuxta vt preterfluit. Preter nisi et sine et qñq; contra significat. Teren. Vt preter cunctum morem atq; legem et fui voluntatem patris tamen hanc habere studeat cum summo probo.

Pro signat propter, valde, in, iuxta, atq; secundum

Pro.

¶ Pro sumitur pro in/vt pro tribunali. i. in tribunali. pro propter / vt pro preclbus. pro iuxta vel secūdū/vt pro viribus. pro valde/vt in promereor.

Præq; notat propter, præ comparat & notat ante

Pre.

¶ Pre aliqñ sumitur pro valde/angli/ out taben/vt preduces/ out teben ryche/et interdū pro ante/vt pre ceteris amau. i. antealios. Aliqñ vero in comparatione. Terē. Hic illum pre me contemplit. i. in comparatione ad me. Interdū pro ob vel propter/ vt non possum dormire pre dolore dentiū. i. ob vel propter dolorem dentium

Nominibus propriis iunctum postponitur vsq;
Appellat iuis iunctum præponitur vsq;

Vsq.

¶ Vsq; iunctum nominibus appellatiuis preponitur casuali/vt vsq; ad monasteriū. Vsq; autem iunctum nominibus ciuitatum vel vrbium semper postponitur casuali/ vt Londinum vsq;/ vp to london/ Cantuariam vsq;.

Appositum notat in super contra vsq; ad & inter
Pro erga compositum non valde intra ad quoq; contra

In.

¶ In sumitur pro valde/vt apud Terentiū. Incurvus. i. valde curuus. pro non aut priuatiue/vt inutilis. i. non utilis/imprudens. i. non prudēs. Pro inter/vt medijsq; in millibus ardent. i. inter millia. Pro contra/vt in hostes. i. contra hostes. Pro ad/ vt in os dicam. i. ad os. Pro pro/ vt in monumentum dedi. i. pro monimento. Et aliquando significat ad locum/in loco/ad personam et in persona.

Sub notat ante supra prope in necnon per ad infra
Compositumq; super nunc aufert diminuit nunc

Sub.

¶ Sub sumitur p supra/vt ter sinuina subiecta reinuit. Pro infra/vt subiecit cunctis Pro prope/vt deinde sub ipso ecce volat. Pro in/ vt subingenti templo. Pro ante/vt sub luce p pte/vt sub nocte cura recubat. Et aliqñ sīgt ad locū/vt potest sub ipsos

aliquando in loco/vt sub luce maligna/et in compositione modo localem vim retinet? vt subdico/modo diminutiuam vt subrudeo.

Ista super signat de valde desuper atq;
Insuper atq; super supereſt pro signat & vltra

¶ Super sumitur pro de / vt multa super ꝓpiamo cogitans. ꝓ is pro/vt nil super imperio moneoꝛ. ꝓ in insuper / vt ecce super meſſe magna Diomedis ab vrbe. ꝓ de desuper vt super vallo ꝓſpectans troes. ꝓ supereſt vt neq; enim lingua supes bila periclit. et pro vltra/vt super garamantes et indos vidi satis superq;. Super.

Ex,ab,e,simul a,de sensu non variantur
Sed varie iungantur enim tunc dicimus ab cum
Dictio que sequitur quando incipit l,r,s,aut i,
Abs tunc dicatur t,q,si quando sequatur
Præpones aliis ex eq; sonantibus a de

¶ Am significat circum/vt amplector. i. circumamplector. Am.
¶ Di significationem habet separatiuam et iungitur dictionibus a cõsonantibus incipientibus preter/c/p/g/t/vel i consonantem. Di.
¶ Dis significationem habet separatiuam/vt dispono/discedo/et iungitur dictiõibꝰ a/c/p/l/vel i consonante incipientibus / vt discedo/dispono/dissentio/distraho/ diiungo. f vero sequente mutatur in eam/vt differo. Dis. Re. Se.
¶ Re significat retro/a quo per apocopen videtur factum/vt reuoico. Con.
¶ Se significationẽ hꝫ separatiuã /vt seduco/et abnegatiuã/vt securus. i. sine cura.
¶ Con significat simul/vt compono/comparo.

INTERIECTIO est pars orationis indeclinabilis interiecta aliis partibus orationis ad exprimendos animi affectus.

¶ Interiectio dicitur ab interiacendo / quia aliis orationis partibus. est interiecta.

¶ Interiectioni accidunt duum. potestas vel significatio. ꝓpriã vt significatio interiectiõis est q̃litas q̃ mẽtis passiõem ostẽdit. Potestas interiectionis.

¶ Potestates significationes interiectionum sunt varie/alie sunt gaudentis q̃ animi leticiam significant. vt euax/haha/he. Alie dolentis que luctum aut dolorem significant/vt heu eheu.
Alie timentis que pauorem vel timiditatem significant vt atat
Alie admirantis q̃ animi admirationem significãt/vt pape. Alie detestantis que detestum significant/vt hui. Alie indignantis. i. irascentis que animi indignationem seuitiam significãt/vt bah. Alie exclamãtis que effectũ animi ad clamationẽ significãt/ vt oh eho. Alie exectantis que exectationem significant/vt veh malũ multo malo.
¶ Quia eadem vox interiectionis varios affectus significare potest sub variis speciebꝰ interiectionis iacuit vt ab gaudẽtis/dolentis et timẽtis interiectio esse põt.
¶ Quilibet partes orationis interiectiue poni solent nomen per se/vt malũ infandũ nomen cum prepositione vt prohnepos prohpudor. ꝓnomen cum adiectiuo vt me miserum/aliquãdo integra oratio/non solum latina sed etiã vernacula / vt proh deũ atq; hominum fidem. Ha Jesu mercy. Ha good lorde.

¶ FINIS.

¶ Impressum diligenterq; enucleatum per me Petrum Treueris.

P
T
PETRVS
TREVERIS